

August Šenoa

Ljubica

SADRŽAJ

ČIN PRVI	5
Prizor 1.	5
Prizor 2.	7
Prizor 3.	10
Prizor 4.	13
Prizor 5.	14
Prizor 6.	14
Prizor 7.	16
Prizor 8.	18
Prizor 9.	18
Prizor 10.	21
Prizor 11.	21
Prizor 12.	23
ČIN DRUGI	24
Prizor 1.	24
Prizor 2.	25
Prizor 3.	26
Prizor 4.	27
Prizor 5.	28
Prizor 6.	29
Prizor 7.	29
Prizor 8.	29
Prizor 9.	31
Prizor 10.	32
Prizor 11.	34
Prizor 12.	34
ČIN TREĆI	38
Prizor 1.	38
Prizor 2.	39

August Šenoa: Ljubica

<i>Prizor 3.</i> _____	39
<i>Prizor 4.</i> _____	40
<i>Prizor 5.</i> _____	42
<i>Prizor 6.</i> _____	44
<i>Prizor 7.</i> _____	45
<i>Prizor 8.</i> _____	46
<i>Prizor 9.</i> _____	47
<i>Prizor 10.</i> _____	48
<i>Prizor 11.</i> _____	48
<i>Prizor 12.</i> _____	49
<i>Prizor 13.</i> _____	50
RJEČNIK_____	53

LICA:

Benčić, bivši odvjetnik

Ljubica, kći mu

Đuro Radić, liječnik

Vlatko Cvjetinić, spisatelj

Lujo Biberović

Grahovac, mešetar

Vuić, činovnik

Marko Uzorinac, krznar

Ljubica Ružićeva

Gospoja Ljubićeva

Malvina, kći joj

Baronica Bodićeva

Edo, sinčić joj

Paunovićka

Jelica, sobarica u Ružićeve

Janko, sluga u Radića

Jurić, sluga u Ružićeve

Sluga u Benčića

ČIN PRVI

Čin biva u Zagrebu.

Prizor 1.

(Soba u Āure. Pokućtvo je prilićno, ali u neredu. Na lijevoj strani stoji pisaći stol, na njem knjige, pisalo, duhan i boca vode. Na desnoj strani divan. Straga do zida ormar, na njem knjige i mrtvaćka glava.)

ĀURO (sam): (Šeće se ljutit, pije tursku lulu; odjeven je u spavaću halju; katkad stane, pa se napije vode.)

Grom u babe! - Šta su sve faraonske napasti prema ženskomu stvoru, koj ti već krsnoga lista pokazati neće? - Ništ! - Zubi će babi ispasti, vlasi posijediti, baba će se do kosti isušiti - al jezik, to nesretno klepetalo ljudskoga roda, ne, to ti klepeće i blebeće sve do crna groba, i čije je ime nesreća na taj jezik namjerila, tomu odzvoniše - taj je gotov. (Stane, što kiselo, što šaljivo.)

I ja sam gotov! (Šeće se opet.)

Milka je valjano ćeljade - imala me je rada, ima i novaca, lijepu pripomoć mladoj doktorskoj praksi - starac njezin se nije opiro, Milka da bude mojom, i već da nas prvi put kod svetoga Marka oglase. (Stane.)

Kad eto ti vraga, gdje mi se sreći u zao ćas pripetlja! (Šeće se.)

Stigne mi crveno mirisavo pisamce, u kojem mi nuđa ljubav, ruku i sto tisuća forinti, tko? (Stane.)

Moja gazdarica, pleno titulo¹ gospođica Ljubica Ružićeva - ljepotica, kojoj je vrag pol stoljeća prišišo, nevjesta bez zubi, bez vlasi, bez svega i svaćega, što se mladu ćovjeku hoće. - Tu da pućaš od smijeha i od ljutosti. (Šeće se.)

Našaram ja našarenoj Ljubici odgovor: da mi je žao, da ću za koj dan uzeti Milku, da ću odmah iz stana! Pa šta drugo da i ćiniš! Našaram odgovor - pa bog i mirna krajina. (Stane, što tužno, što smiješno.)

Da, mirna! (Šeće se.)

¹ pleno titulo (lat.) - punim naslovom

Sutradan ja k Milki! - al Milke ne ima, sluškinja mi kaže, da je sinoć Ljubica kod starca bila, pri kavi često moje ime spominjala; rano da su i Milka i starac pošli na put; za mene ostavi starac pismo. - (Stane uzdišuć.)

Formalni pakrački dekret, a u njem dva puta podbrisan, da Milke nikako dobiti neću. Sve ode do bijesa, i Milka i novci, a ja ostah sam samac kao mali prst - skitalica bez kuće i kućišta, bez druge do tuge i - *salva venia*² - svoje magarske doktorske kože. (Plane.)

Grom u taj babji jezik! (Šeće se opet.)

Nu da je samo radi djevojke - to bi se već izravvalo! - al ime, moje pošteno ime - u to da bar ženska napast nije dirnula! Danas mi se već sjaje debelimi slovi u debeloj skandaloznoj kroniki slavnoga slobodnoga grada Zagreba! (Šeće se i govori brže.)

Kod kave ujutro sam čuo, da sam neki dan prokartao pet sto forinti - ja, koj od svoje kukavne fizikuške plaćice živim! (Sve živilje.)

Kod objeda bockali su me znanci, da od bogzna kakve crne trafikantice nesamo cigare kupujem - ja, koj ne pušim nego švercovani turski duhan! (Jošt živilje.)

Navečer u kazalištu dokazivale su mi moje susjede, dvije stare bake, kako su mladi ljudi pokvareni, kako je doktor Đuro Radić u Beču na univerzitetu imao poznanstvo sa svojom gazdaricom, mladom udovicom, da joj je ostavio troje djece, dvoje muške, a jedno žensko - Đuro Radić - ja, koj sam kod staroga udovca stanovao - (Stane zdvajajuć, lupne se rukom o čelo.)

O! (Ljutit lupne nogom.)

Trista đavola! - Tu da ne poludiš! - (Sve ljuće mašuć rukom sve živilje govori.)

A to je sve pakleno to vreteno, oko kojega se vražje niti, crne laži obrću; sve ona zlosretna munja, koja te s vedra neba ošine, - sve otrovni taj nož, koj te ubije, gdje ga i ne vidiš - sve taj vašarski bubanj, na kojem ti se pošteno ime kao lopovsko razbubnja: to je sve taj pusti nesretni babji jezik. (Klimajuć glavom, složi ruke pred sebe, mirnije.)

Sad te razumijem, pope Vramče! Prije trista godina si već pisao o lajavom jeziku zagrebačkom. (Živilje, čas se šeće, čas stane.)

A čiji je to jezik, nego onih podrtina krasnoga spola? - Bez zubih će te na mrve razgristi; prije nego baba ispije šalicu kave, deset će poštenih duša u njoj utopiti; prije nego splete blatnu čarapu, trista će poštenih glava u vražje kolo splesti. (Stane rukom mašuć.)

Danas si kartaš i pijanica, sutra si djevojku prevario, preksutra si koga okrao, u srijedu si krive banke pravio, u četvrtak čovjeka ubio - a da si stekliš, puntar, revolucionarac - na, to se i onako o svakom poštenom Hrvatu veli - pa evo ti čitav austrijanski štrafgezec. (Nešto mirnije.)

I mene su babe smele i splele, blatom poškopile, u kavi utopile, i meni je takova mačka ogrebla i lice i poštenje! (Živilje.)

O Ljubice, da ti se mogu jezika dočepati, da ti ga mogu iščupati, u špirit bih ga dao za naš muzej i na nj napisao: Momci, čuvajte se vruga i babjega jezika! (Hladnije, al ljutit.)

Al čekaj, dušo! čekaj, štipavice! tako mi sveca Eskulapa, osvetit ću ti se; zagrnut ću tu zoricu crnim oblakom, nek se znade, da doktor nesamo bobuljicama i praškom groznicu, nego i s malo soli u glavi ljudsko poštenje liječiti znade. (Ide k stolu i puni lulu.)

² *salva venia* (lat.) - s dopuštenjem

Babe će me se sjećati - i doktor Đuro Radić bit će glasovitiji radi svoje medicine proti kugi blebetuši nego Nijemčić radi tajnoga lijeka proti marvinskomu bijesu! (Njetko kucne na vrata. Đuro paleć lulu, krene glavom.)

Slobodno!

Prizor 2.

RADIĆ, CVJETINIĆ.

RADIĆ: O! - šta vidim! - amice Vlatko, koja tebe voda nosi? Ta cijele te vlaške godine vidio nisam. - Šta radi Vaša besmrtnost? - Kako si mi? (Rukuje se.)

CVJETINIĆ (nešto snužden): Zlo je, brate!

RADIĆ dok Cvjetinić klobuk na stol stavi, a oba napred idu): Koji ti je bijes?

CVJETINIĆ: Ah, da znaš -

RADIĆ: No de, kaži zaboga. - Jesi l' bolestan?

CVJETINIĆ (klimajući glavom): Nisam.

RADIĆ: Ne imaš li novaca?

CVJETINIĆ: Nije to.

RADIĆ: Je l' ti se vila iznevjerila?

CVJETINIĆ: Nije.

RADIĆ (življe): Nije, nije, nije - pa šta jest?

CVJETINIĆ: Život mi je dosadio.

RADIĆ (složi ruke, gleda ga): Šta - život dosadio? - tebi, koji si živ i zdrav kao jabuka - život dosadio - ha ha ha! - Dosad sam te držao za originalna čovjeka, Vlatko. Ali taj tvoj kiselasti patos pokazuje mi, da si se modernizirao - da si se dao na komediju blaziranih gospodičića. (Ide smiješeć se simo tamo.) Ha, ha, ha, život dosadio - ha, ha, ha. (Lupne ga rukom po ramenu.) Id' zbogom!

CVJETINIĆ: Ne rugaj se, Đuro - valjda me znaš? Slušaj me, kazat ću ti kratko, šta je. Ti poznaješ Ljubicu Benčićevu?

RADIĆ (hladnokrvno, paleć lulu): Ne imam časti.

CVJETINIĆ (ushićen): O, da ju znaš, brate! - da vidiš, kakva je. Vidio sam mnogo djevojkica, al takve jošte nisam. Te žarke oči, te sitne nožice.

RADIĆ (sve silnije pušeć, šeće se, kašlje): Hm! Hm!

CVJETINIĆ: Taj mili smijeh, to lijepo srce, ta divna -

RADIĆ (stane, brzo): Imaš fotografiju?

CVJETINIĆ (sve ushićen, ne čuje): O, ljubim ju, brate! Ljubim tu djevojku, brate, više nego sebe, više nego boga.

RADIĆ (šećuć se, kašlje): Hm, hm, hm!

CVJETINIĆ (ushićenije): Kad ju vidim, čas me mraz probija, čas mi se krv kao vrelo željezo put srca riva - i muka mi je, i slast mi je gledati ju - ja sam onda lud - - -

RADIĆ (stane): Daj, zaboga, da ti žilu pipam.

CVJETINIĆ: O, pusti, da bar tebi srce otkrijem, kad njoj ne mogu. Vidio sam, ljubio tobož mnogo drugih djevojaka. Al sad vidim, da je to sve sanjarija, opsjena bila, da sam sve svoje žarke pjesme na ništa rastrošio, sad znadem, što je prava ljubav, znadem, da samo sa Ljubicom živ, bez nje mrtav biti mogu.

RADIĆ (stane, hladnokrvno): Ako trebaš pištolj, eno ti ga!

CVJETINIĆ (uvrijeđen): Đuro!

RADIĆ (ide smiješeći se prema Vlatku, složi ruke, stane pred njega): To je dakle sve - sve? Nov ideal! - u tom grmu zec leži? Ha, ha, ha. Gratulor, amice, gratulor. ³ Nov ideal! - molim te, reci, koliko si ih metnuo cum devotione ad acta,⁴ otkad smo zadnji put kod "Purana" pili? A zato toliko krike i vike? Dakako, vam se pjesnikom hoće uvijek takove mahnite situacije za to vaše kaučukovo srce, da može jedan svezak kapljica jadicovica iscijediti. Umiri se, kume! - Proći će te jadi. - Pjesnikova ljubav nije kronična bolest.

CVJETINIĆ (živo): Varaš se, nikad neće!

RADIĆ: Dok ti se druga kakova crnooka nesreća u krinolini ne namjeri. Znam ja tu staru notu o vječnoj ljubavi. O, ti dragi bože, što si uradio, zašto si toliko lijepih Hrvatica stvorio? - Bar bi imala naša literatura više proze, a manje papira - za sir. Al te nesretne vještice ureći će svojim zlobnim očima svakoga mladića. - Znaš šta, Vlatko! Gasi žeravicu vodom, umij se njom, izlij ju na mačka. Taj će ti odnijet i uroke i najnovije izdanje tvoga ideala. To ti je radikalni lijek.

CVJETINIĆ (uvrijeđen): Đuro! dosta te tvoje ironije - ti si materijalista - tebi srce ljudsko nije nego kus mesa - tebi je od same anatomije i fiziologije nestalo i srca i duše - mislio sam, da si mi prijatelj, hotio sam te pitat za savjet. Al čovjek, koj vrijeda moja najsvetija čuvstva, taj ne može biti mojim prijateljem - s tim ne ima više govora - zbogom! (Uzme klobuk, hoće da ide.)

RADIĆ (obustavi ga, uzme mu klobuk i posadi ga na divan): Stani, nesretniče! - tu sjedni, pa slušaj, kakov sam ti ja neprijatelj. (Stane pred njega.) Ja nisam materijalista - al sam čovjek, koj bolje poznaje svijet i ljudsku ćud nego svi vi pjesnički leptiri, koji ćete si šarena krila i o lojanici dvogroški opaliti. Da, čovjek sam, koj motri krasni božji svijet, kakov jest. To je moja poezija. Ali vi, nesretnici, vi si stvarate svijet u Vilinih dvorovi na grani od oblaka: vi si stvarate ideal, komu po duši ni anđeo, po tijelu ni medicejska Venera ravna nije. Pa jer takova čuda na zemlji ne ima, bit će vam personifikacija ideala prva crnooka đavolica, kojom ste u strjeljani tramblant il u branju zaloge igrali. A kad svoju zvijezdu prehodnicu stanete motriti zdravim okom bez hiperboličkih očala, onda tek vidite, kako da je žalosna pjesnička psihologija in rebus amatoriis.⁵ Šta je obično vaš ideal? Ruža - da, prije svadbe - a šipak sa sto pecavih koštica poslije svadbe. Alem-kam - da, prije svadbe, a poslije svadbe mrtav ugljen, kojega ni pjesnička vrućica raspiriti ne može. Zlato - da, prije svadbe, a poslije svadbe kriv cekin. Anđeo - da, al rogati anđeo, koji će svoje robove svomu mužu nasadit. - To ti je obično ideal, to, brate Vlatko.

CVJETINIĆ: Dosta, dosta toga - ti si mržljena.

³ gratulor, amice, gratulor (lat.) - čestitam, prijatelju, čestitam

⁴ cum devotione ad acta (lat.) - s pobožnošću među spise

⁵ in rebus amatoriis (lat.) - u stvarima ljubavnim

RADIĆ: Nisam, prijao, mržižena, niti neću nikada biti. Ja štujem, ljubim žene, da, ja ti kažem, da čovjek bez žene čitav nije. Al mrzim od sve duše ono cvijeće tobožnje civilizacije, bez duše i srca, što će mušku glavu svojom rutinom najprije zaslijepiti, što pošav iz kakvog inštituta, sa zrcalom i đakom djevuje, sa romanom i sabljašem nevuje, sa mužem i nuzljubom ženkuje, sa psetom i kakvom blebetušom babuje. Gledaj takov božji stvor - a pun ih je, žalibože, Zagreb - po Sueu uzdiše, po Dumasu blebeće - po Paul de Kocku meće bijele nožice - a duša joj je prazan list papira, gdje svaki svoje ime kredom napisati može, srce je šuplje kao u pozlaćena oraha. Mrgodi se, smij se, radi, što ti volja. O, da sam ti neprijatelj, ja bi ti rekao, ženi se brzo, ženi se, jer je to za vas najbolji, al i najgrozniji lijek, koj nam skida mrenu s očiju, po kojem često takva pjesnička duša il mrzsvijet il ljubisvud postaje. Ali upravo jer sam ti prijatelj, upravo jer sam vidio, da si oko nekoliko salonskih lutaka šarao i ludovao, uprav jerbo želim, da ne zagrežeš u jad, već da kao fina i čestita glava za svoj narod radiš, upravo zato ti kažem: pazi, kume, ne drži rog na svijeću, već si prišišaj drugaricu živu zdravu Hrvaticu, puna srca, pune glavice, da ti vjerna ljubica, kući čestita reduša, a djeci mila bude majka. Tako mislim ja, to ti kažem ja - pa sad mi reci, da sam ti neprijatelj.

CVJETINIĆ (skoči, rukuje se š njim): O da, prijatelju, tako mi spasenja, i ja tako mislim. Al ne vjeruj, da je moja djevojka kakova dvoranska junakinja. Ona je čisto hrvatsko dijete, samoniklo, milokrvno, tako čisto ko božićni snijeg, tako lijepo ko naša zemlja. Nije uvijek istina, da ljubav čovjeka oslijepi, da se pjesnikovo oko uvijek vara. Često jest tako, kako si reko, često će slijepa strast pomutiti čovjeka i satrti mu i sreću i život. Al kad ljubav slijepa nije, oh, onda joj je vid bistar, bistriji neg hladno oko prozaičko. Često mi se ljubav namećala, često sam mislio, da koju djevojku ljubim, al kad sam ju bolje poznao, tu sam vidio, da pod tim djevojačkim vijencem ne sjedi djevojačko srce, da je sve to iščezavanje i milkovanje diplomacija, kombinacija, - komedija. Al u Ljubice je sve drukčije. Tu je srca, tu je duše. Čim više ju motrim, tim mi je milija.

RADIĆ: Zašto onda toliko vike, uzmi ju, pa bog, - zar te ne ljubi?

CVJETINIĆ: O, ljubi.

RADIĆ: Il joj starac neće.

CVJETINIĆ: Hoće.

RADIĆ: E pa? -

CVJETINIĆ: Al pod jednim uvjetom.

RADIĆ: A! - dakle uvjetno spojenje! - A uvjet?

CVJETINIĆ: Stari je Benčić dobar, čestit čovjek, - al nekako stare žice. "Drage volje ću vam Ljubicu dati," reče mi, "jer ste mladić pošten, a Hrvat valjan. Ali," dodao je, "ljudi su ljudi, pa što je danas med, sutra može biti jed. - Muž i žena, da budu složni, moraju biti ravni, to jest, svaki mora imati svoj groš u torbi. Gdje toga nije, tamo vrag peći grije. Pa šta si imala? Pa šta si donio? To je moje, a nije tvoje. O tom znam dobro," nastavi, "tako je i s mojom pokojnom, bog joj daj duši lako, bilo. A da ne bude s vami i sa Ljubicom tako, morate se iskazati najprije, da imate svoje gotovine il imovine najmanje pet tisuća forinti. Onda si ju uzmite." To je rekao starac. Mala ga zaklinjala, plakala, badava. Starac stoji tvrdo na svojem ko kamen, - a ja sam nesretan čovjek.

RADIĆ: To je dakako vragometna kvaka. Hrvatski literat, a - pet tisuća! Da si Šekspir, da su te vile dojile - ne bude ti pomoći. - A šta tvoj stric - bogati podjašprišt -?

CVJETINIĆ: To je krasna nada. Znam, da ću po njegovoj smrti lijepu hiljadicu od njega dobiti - al sada sjedi na svojih cekinih, ko zmaj na zakletom blagu.

RADIĆ (zamišljen): Hm! - Kako bi vrag? - (Njetko kuca.) Slobodno.

Prizor 3.

ĐURO, VLATKO, LUJO

LUJO (otvara vrata, zviždajući, okrene se van vičući): Dijana! - Dijana! - vražja psino, gdje si? Dijana!

ĐURO (Vlatku): Nazdravlje, evo napasti!

VLATKO (hoće da ide) Odoh!

ĐURO: Ne! ostaj zaboga!

LUJO (uniđe, pokloni se, metne šešir na stol, skida rukavice, ne opaziv Vlatka): Servus, carissime!⁶ - Prošo sam kraj tebe, pa ti dođoh u pohode. (Rukuje se sa Đurom.)

ĐURO (smeten): Servus! servus! - osobito mi je drago - osobito.

LUJO: Pa kako je? dobro, je l' da je? (Cifra se pred zrcalom.) Pa kako da ne bude! mlad doktor, mlada praksa, mlade gospoje, ha, ha, ha! Zavidam ti to, ma foi,⁷ zavidam -

VLATKO (Đuri): Luda brbljavica!

ĐURO (Vlatku): Tako će nam svirati do sudnjega dana. (Na glas.) Ta i ti imaš svoju praksu!

LUJO (cifrajuć se svejednako): He, he! - malenkosti - (Ljutit.) Gle magarca brijača, ošišo me ko kakva pudlića! - malenkost je ta moja praksa - al nesretna Dijana - gdje je, bogzna.

ĐURO (pecavo): Zar nevina ona božica?

LUJO (okrene se): Nevina božica? ha, ha, ha - ti mi se rugaš! i ne znaš, gdje i kada živimo? (Opazi Vlatka.) A! gospodin Cvjetinić, naš ovjenčani pjesnik, mon compliment! - Oprostite, da pred vami u takovu žicu udaram - al šta ćete - ja sam nevjerujući Toma - ja sam realista!

VLATKO: Svaki po svojem!

LUJO: Da, ja imam svoja načela! - (Njuška duhan Đurin.) Čuješ, Đuro, tvoj duhan krasno miriši - daj mi cigaretu -

ĐURO (daje mu papir i duhan): Evo ti svega!

VLATKO (za sebe): Lijepa negdje ta načela!

LUJO (praveći cigaretu): Merci! - a može l' čovjek u Zagrebu drugim biti nego materijalistom? - (Zapali cigaretu, pa se baci na divan.) Ne, vjerujte mi, ja ga poznajem kao mačka miševu školjicu, kao da mi na dlanu stoji. Zagreb je Pariz en miniature⁸ - pjesnička materi-

⁶ **Servus, carissime** (lat.) - Sluga, najdraži (pozdrav)

⁷ **ma foi** (franc.) - vjere mi

⁸ **en miniature** (franc.) - u malome

jalnost ili materijalistička poezija, kako hoćete - tko nekoliko mjeseci ovdje žive, znade, da Zagreb ne leži u Arkadiji - a čovjek pjesnik kao vi, gospodine! - badava će tražiti Lauru - van da svoje sonete zavije u savjetnički dekret!

VLATKO: Vi dakako po sebi pravo govorite. Tko traži, naći će, veli se - al glave moje, ako ste vi ikad Lauru tražili!

ĐURO: Ha, ha, to zacijelo ne! Uzdasi, suze et caetera, to je Luji slaba hrana!

LUJO (smijuć se): Živio! - bene dixisti, amice!⁹ - al čuješ, taj tvoj duhan je izvrstan - nu vjerujte, sad mi je Zagreb već fade - sve jedno i dosadno - sve (puhne dim) dim! dim! dim! Ispio sam sve njegove slasti ko čašu hladne limunade, a na cjedilu je ostala gorka koštica.

VLATKO: Pa ste od hladne limunade nazebli.

ĐURO (ironički): Koliko toj gorkoj koštici ima godina?

LUJO (sa strane Đuri): Zmijo! (Đuro se pokloni, Lujo na glas.) - Ne, jedna mi kronička bolest ostala - dug čas. Slušao sam sve koncerte, sve predike kod Svete Katarine, pljesko sam svim našim žalosnim komedijam i smiješnim tragedijam, brusio sam sto puta pete u bijeloj i crnoj Reduti, Dvorani, Streljani, počeo sam diplomatski dopisivanje sa cijelim udatim i neudatim ženskim svijetom, no, nije bilo ni krštenja ni proštenja, ni bala ni škandala bez mene, svršio sam trinaestu školu prefriganosti, načinio doktorat iz škandalozne kronike.

VLATKO: O, vi ste velik - čovjek!

LUJO: A šta sad? čuješ, daj mi još jednu cigaretu - (Ustane, pa napravi i upali cigaretu.) A šta sad? - (Metne ruku u džep, raskreči noge.) Kamo s tim prokletim dugim časom? - (Puhne dim.) Sve je dim - dim - dim!

VLATKO: Čini se, da u veoma čudnoj - maglovitoj atmosferi živite.

ĐURO: Varaš se, Vlatko! Lujo nije prijatelj eteričkih stvorova!

LUJO (okrene se na peti): Ha, ha! smijte se vi - eterička il neeterička - zagrebačka je! - al mene to već davi. - Htio sam si kupit promesu.

ĐURO: Da dobiješ dvjesta tisuća forinti - skromna željica.

LUJO: Da, da idem u Pariz, da si malo razigram živce. Htio sam ići u Meksiko.

VLATKO: Da tamo studirate kanibalsku škandaloznu kroniku.

LUJO (puhne): Fu! - he, he, he - bravo, gospodine pjesniče - dobar vic - dobar - à propos - škandal, vidite, - to me još drži u Zagrebu.

ĐURO: Daj se na politiku!

VLATKO: Budite državnikom!

LUJO: Politiku? - dajte si mira! - bio sam lud, vikao sam "živio", da me još grlo boli - korešovao sam - pa što od toga? - Nekoliko flaša vina, koje su se davno iskadile. - Politika? - ha, ha, ha, gledajte vaše uske, nespretne hlače, u kojih se potite do bijesa, to je domorodstvo - ako nosite pošten, komodan kaput mjesto šarene surke - izdajice ste - budućnost domovine visi na crvenoj žnorigi vaše surke - a radi nesretne Zvonimirove krune moraš dati, da ti uske čizme kurja oka mrcvare - pa šta ćemo mi osobitoga - molim vas - ja nisam Švaba - nego sam Hrvat - al što ne ide, to ne ide - eleganca je eleganca, kako svijet, tako moramo mi. To je moja politika.

⁹ bene dixisti, amice (lat.) - dobro si rekao, prijatelju

VLATKO: Kod zagrebačke reštauracije ste drukčije vikali -

LUJO: E, onda! - al pustimo politiku. Avec permission,¹⁰ (Đuro se nakloni - on pravi cigaretu, ide prozoru.) Dijane još ne ima - herrliches Aroma¹¹ - à propos škandal, da vam jedan kažem. Njeki dan sam se sa poručnikom šahiro -

ĐURO: Šahiro? - Zbilja?

LUJO: Al pogodite, za što?

VLATKO: Valjda za kabanose!

LUJO: Jok! - za jednu pripovijetku iz zagrebačke kronike - tko izgubi, mora jednu pripovijedati. Ja ženijalno igram -

ĐURO (smiješeć se): O! znadem!

LUJO: Pa sam ga načinio mat!

VLATKO: Je li moguće?

ĐURO: Neobične sreće!

LUJO: Parole d' honneur¹² - načinio sam ga mat, a on mi je pripovijedao historiju.

ĐURO (uzdiše za sebe): Pomozi, bože! (glasno): A?

LUJO: Vi poznajete tajnika Babića. Čovjek je živ i zdrav, pa ima lijepu gospoju. U dvorani kod kadrile stari pije, a gospoja pleše sa drugim - neću reći, s kojim gospodinom. On joj se dopada, on ima prijatelja doktora. "Zaboga", veli doktor Babiću, "gospodine, vi ste bolesni!" - "Ja?" će mu Babić. "Da," opet doktor. "Ne," opet Babić, pa da, pa ne, dok je doktor perkutacijom i auskultacijom starcu dokazao, da mu je bubreg otvrdnuo, da mora u Varaždinske toplice. Starac mora, živ i zdrav, hoćeš nećeš u toplice, da liječi bubreg, a prijatelj doktorov pliva u veselju zabava sa gospojom Babićevom kao bubreg u loju. - Ha, ha, ha! - šta na to - kako vam se dopada ta komedija?

VLATKO: Tako kao što onaj, koji ju je smislio.

LUJO: Vam je fantazija veoma čista!

VLATKO: Bar takova nije, kao što u ljudi, što svoju ljagu svemu svijetu nameću.

ĐURO: Naš Lujo je pravi arkiv grada Zagreba - al zbilja, Vlatko, hoćeš li danas u talijansku operu?

VLATKO: Hoću - a ti?

ĐURO: I ja ću - što će se pjevati?

LUJO: "Lukrecija" - "Lukrecija", gospodo! - A to će biti prava slast - samo da Lukrecija - primadona bude bolja - al signora Beuedetti - to je škandal - ta grozno tralaliče.

VLATKO: O! - ja mislim, da je baš izvrsna pjevačica.

ĐURO (sa strane gledajući Luju): Svakako bolja nego altiska, signora Manzini!

LUJO: Šta - šta? Ta vi ništa ne razumijete! - Manzini je anđeo, pjeva kao slavulj, superbe, manifique,¹³ slušajte ju samo danas kao Orsina. (Stane pjevati ariju alta iz "Lukrecije", agirajući.) Scherzo bevo¹⁴ tra la la la la trala la. O, božanstveno!

¹⁰ **avec permission** (franc.) - s dopuštenjem

¹¹ **herrliches Aroma** (njem.) - divan miris

¹² **parole d' honneur** (franc.) - časna riječ

¹³ **superbe, manifique** (franc.) - divno, veličanstveno

ĐURO: A! Manzini će danas predstavljati muškarca, čini mi se, da te je kostim signore više nego grlo uznio.

LUJO: Ah, ja bi tu Lukreciju sto put slušao - al čuješ, Đuro. (Ogleda se na Vlatka.) Ja bi ti imao dvije tri nasamo reći.

ĐURO (neugodno): Tako?

VLATKO: Ja odoh! slaga - (uzme šešir).

ĐURO: Molim, idi pa kupi za mene mjesto u kazalištu, hoćeš li?

VLATKO: Hoću.

ĐURO (tiho Vlatku): Al, zaboga, vrati se brzo, pa me izbavi toga čovjeka. (Vlatko migne glavom.)

VLATKO: Gospodine Biberoviću, sluga! (Pokloni se, odlazi, Đuro ga prati do vrata.)

LUJO: Zbogom! - zbogom! - sluga - osobito mi je drago bilo! (Pokloni se više puta, za sebe): Hvala bogu, da je ta nesreća otišla - sad na juriš! -

Prizor 4.

ĐURO, LUJO

ĐURO (dode napred): E! šta je? šta ti treba?

LUJO (metne ruku u džep): Amice! - desetača!

ĐURO: Tebi - ta uvijek si bio pun novaca! - a šta gospođica Ružićeva, ona gorka koštica, zar je taj izvor presahnuo?

LUJO (žalosno): Jest, amice! - total faché, total!¹⁵

ĐURO: Kako to?

LUJO (češe se za uhom): Hm, to je cijela komedija. Ja staroj velim - novaca treba - ona ne da - ja, nek da, il da ću - a ona me otjera. (Ljutit.) Prokleta babo, čekaj! pamtit ćeš ti mene, - al već sam se nekoliko osvetio - njezina psića Amitora - ti znaš, kako ga je milovala, tog sam izvabio, uhvatio - pa utopio - ha, ha, ha - a stara će plakati - pucati - ha, ha, ha.

ĐURO (prezirno se prene).

LUJO (sve više ljut): Al to nije dost - to nije dost. (Grozeć se prstom.) O, čekaj stara zmijo, čekaj! Vidiš, Đuro, vidiš? (Izvadi iz surke papire.) To - to ti je zlato, zlato, velim ti.

ĐURO: A šta je to?

LUJO: Ti znaš, kako stara mlade ljude na stan vabi - ti znaš, kako im ljubovna pisma piše.

ĐURO: Znam! al?

LUJO: A ja - ha, ha, ha - ja sam ti trčkao - tražio - njuškao - da se tih pisama dočepam - pa sam dobio cijelu antologiju, ha, ha, ha! (Premećuć pokazuje listove.) Vidiš - Numero eins, ju-

¹⁴ **scherzo bevo** (tal.) - šalim se, pijem

¹⁵ **total fache, total** (franc.) - sasvim posvađen, sasvim

ratušu - "Predragi gospodine!" - Numero zwei, kapitanu "Hochgeehrter Herr!"¹⁶ - Numero drei, praktikantu, i tako dalje - (Skoči, okrene se, đavolski se smijuć, držeć pisma uvis.) Ha, ha, ha, čekaj, babo, misliš ti, da sam ništarija, da me možeš otjerati kao kočijaša, baciti me kao isprešan limun. - Vidiš, ova pisma ću ja prepisati i rasturiti po svem gradu, dat ih u novine - ha, ha, ha, bit će škandala - škandala! (Prene se.) Al, dragi Đuro, desetača - ja moram danas signori Manzini platiti večeru!

ĐURO (trgne se, kao da mu je došla misao, mirnije): Znaš šta, Lujo? Clara pacta, boni amici!¹⁷ Ruka ruku pere! I ja se imam osvetiti Ljubici Ružićevoj - više može biti nego ti - ona mi je sreću pokvarila - ovimi pismi bi i sebe i tebe osvetiti, i svoju sreću popraviti mogao. Daj mi ta pisma, prodaj mi ih, (izvadi tobolac,) evo ti za njih dvadeset forinti. Hoćeš?

LUJO (misli): Hm! (Plane): Hoću! evo ih! (Dade mu pisma, primi novce.) I još jednu cigaru (pravi si ju.) Hvala! zbogom - moram vrtljaru po vijenac, što ću ga Orsinu baciti. (Odlazi.) Zbogom! à revoir! (Pjeva opet iz "Lukrecije.") Scherzo bevo tra la la la! (Za vrati.) Dijana! - vražja Dijana! (Zvižda.) Gdje si! (Pjeva opet.) La la la la la! (Ode.)

Prizor 5.

ĐURO sam, zatim SLUGA

ĐURO: I to je stvor, koj se čovjekom zove! fuj! Al dobro je došao - pisma su zlata vrijedna. (Metne ih u džep.)

SLUGA (uniđe): Molim, milostivi gospodine; vani čeka čovjek, rad je s vami govoriti.

ĐURO: Kakov čovjek?

SLUGA: Njekakov kalfa.

ĐURO: Nek uđe. (Sluga ode. Đuro sjedne na divan.)

Prizor 6.

ĐURO, MARKO

MARKO (uniđe, nješta bojazljivo držeći šešir, češe se za uhom, stane kraj vrata): Dobar dan želim, milostivi gospodine doktore!

ĐURO: Šta je dobra, tko ste, prijatelju? - - Ajte malo bliže.

MARKO (ide nekoliko koraka dalje, za sebe): Dobar gospodin - veli mi "prijatelj" (Glasno): Ja, s dopuštenjem govoreć, jesam Marko Uzorinac iz Koprivnice, gospodine doktore, - ja sam sin Martina Uzorinca - moj japica je bio pošten čovjek i meštar, kakvoga nije Kop-

¹⁶ Hochgeehrter Herr! (njem.) - visokopoštovani gospodine!

¹⁷ clara pacta, boni amici (lat.) - čisti računi, dobri prijatelji

rivnica vidjela - sirota, preklani je umr'o, bog mu daj duši lahko - svi ljudi su za njim plakali, moj pajdaš Ivić može to posvjedočiti.

ĐURO: To je sve lijepo, moj dragi, al pustimo pokojnoga japicu s mirom, - a kažite, što želite?

MARKO (za sebe): Dobra duša gospodin doktor - veli mi "moj dragi". (Glasno): Dakle: ja sam, s dopuštenjem govoreć, Marko Uzorinac.

ĐURO (nješto nestrpljivo): Znam - znam - dalje.

MARKO: Ja sam krznar - da kažem krznarski djetić u Novoj vesi kod Haraminčića, ako imate milost poznati ga - poštena duša - bome poštena -

ĐURO: Ne poznam ga - (izvadi sat, pa ga gleda.) Al brzo - brzo - ja imam još kod bolesnika posla.

MARKO: (za sebe): Dragi bože, kako bi samo našarafio. (Glasno:) Dakle: s dopuštenjem govoreć: Haraminčić ima kuću i grunt - i Jelicu. Ja tu Jelicu imam rad - a i stari Haraminčić me ima rad - pa o Božiću mi kaže: "Ne boj se, Marko, moja Jelica ti ne fali." Joj, kako sam onda veseo bio - milostivi gospodine doktore - toga si vi, dopuštenjem govoreć, predstaviti ne možete, - a Jelica, ti moj bože, - ta je skakala kao mlado ždrijebe.

ĐURO: Ali zaboga, brzo, brzo, prijatelju!

MARKO (za sebe): Opet mi kaže "prijatelju" - poštena duša. (Glasno:) Al se nismo dugo veselili. E, šta ćemo. Čovjek veli, a bog dijeli. U srijedu je došao pandur sa ceduljom, da idem na magistrat. Tamo su mi rekli, da je zapovijed od verbkomande, da moram pod pušku - da moram u soldate. (Tužno:) O, ja nesrećan čovjek, - a Jelica sirota - ta plače i plače, - oh, ja nesrećan čovjek.

ĐURO: E, pa šta ću vam ja?

MARKO (češe se za uhom): Hm! - - ja sam Jelici reko: "Kako bog hoće! drago dijete - puška ne fali." Ali Jelica veli: "Znaš šta, Marko, idi gospodinu doktoru Radiću, taj je pri vizitaciji. On je pošten čovjek, - pošten Hrvat, - ima dobro srce - o, ja ga poznam."

ĐURO (ljubopitan): Ona me pozna? - Kakva je Jelica?

MARKO: Pozna - pozna - ona služi kod frajle Ružićeve - sirota - baba je živi vrag.

ĐURO: A, sad znam. (Za sebe:) Gledaj đavolicu!

MARKO: "He!" rekoh, "Jelice, s velikom gospodom nije dobro trešnje jest - s te melje neće kruha biti" - "Idi, idi samo," rekla je, "pa moli ga lijepo, da načini, da ne budeš soldatom." Pa tako sam došao, premilostivi gospodine, da to nekako našarafite - bogme, bunda nova ne fali, - ja se ne bojim, ali osam ljeta profunta jesti - to je gorka pogača, donio tri škude, - imam ih od japice - bog će vas naplatiti - bunda ne fali.

ĐURO (za sebe): Pošten momak! (Na glas:) Držite svoje škude - ja mita ne primam. - Jeste li kako bolestan?

MARKO: Ne, hvala bogu - Živ i zdrav.

ĐURO: E! to je zlo, kume!

MARKO: E! to sam i ja Jelici reko. A ona: "Moli samo gospodina doktora. Kad znadu doktori načinit, da čovjek umre, tašto ne bi znali, da bude bolestan."

ĐURO (smije se): Ha, ha, ha! tako? to je lijepo!

MARKO (za sebe): Al sam bedast!

ĐURO (pristupi bliže): Drž'te se ravno - kao soldat.

MARKO (izravna se, za sebe): Oh, strašno sam bedast. - Već me ima!

ĐURO: Krjepka stasa, - marširajte malo!

MARKO (maršira nekoliko koraka): Već me ima. - Kako mi se sveti!

ĐURO: Noge sasvim jake. - Dišite.

MARKO (diše).

ĐURO: Silnije, silnije -

MARKO (diše silno, da mu se grud nadima): A!

ĐURO: Sasvim zdrav - (uzme novine - drži ih pred Marka:) Možete l' te čitati?

MARKO (klima glavom:) Bogme ne mogu!

ĐURO (drži novine bliže:) A ovako?

MARKO (klima glavom:) Ne mogu!

ĐURO: Kako je to?

MARKO: Ja ne znam čitati.

ĐURO: Ha, ha, ha! tako. (Izvadi knjižicu, piše za sebe:) Marko Uzorinac nesposoban radi slaba vida!

MARKO (za sebe:) Aha - sad me zapisuje, zbogom, Jelice, - puška ne fali, ah!

ĐURO: Sad možete ići zbogom. Kad dođete na magistratu pred mene, recite, da slabo vidite, jeste l' čuli? A mučat!

MARKO (neodlučan:) A ja neću morat pod pušku?

ĐURO: Id'te samo mirno kući. Ne bojte se.

MARKO (radosno:) Oh! predragi - premilostivi gospodine doktore - bunda ne fali - bog vas blagoslovi - vi svojim hoćete dobro - oh, hvala (klanja se do vrata) - hvala lijepa - a mo- ja Jelica - zbogom - sluga - bunda ne fali. (Ode.)

Prizor 7.

ĐURO, VLATKO

VLATKO (uniđe, dok Marko odlazi:) Evo biljetâ! (Sjedne.) Al reci mi, Đuro, kako si se s tim Biberovićem sprijateljio?

ĐURO: Na nesreću smo bili u gramatici konškolarci. Onda smo se razdijelili. Ja sam išao napred - a njega je tertia ex omnibus¹⁸ obustavila. Ostavio je školu, bio u kojekakvih zavodih, postao agentom, da, kazali su ljudi, da je za bachovanja javno mnenje iznjuškivao. Novaca je imao kao blata, to je istina, al otkud, to se ne zna. U svih je društvi, na svih zabavâ, nosi se po žurnalu - ja mu se ugibam, al on ne pusti čovjeka, pa se svud nameće.

VLATKO: A što je sad? - šta radi?

ĐURO (slegne ramenim:) Šta je? Moralni fakin - šta radi? To pitaj stare bake zagrebačke.

¹⁸ tertia ex omnibus (lat.) - treći red (najlošija ocjena) iz svih predmeta

VLATKO: Da, ima te gube dosta u nas. - To je ona trublja, kroz koju vrag crne i lažne glasove po svijetu o nami trubi.

ĐURO: Pusti to smeće - govorimo rađe o tebi.

VLATKO: Ah, brate, tu ima malo razgovora.

ĐURO (zamisli se, nagne glavu, dube po džepovih:) Hm, hm! - kako bi vrag - zar ne bi nikakove pomoći bilo? (Uhvati papir u džepu, plane, izvadi. papir.) A! - kako ti se djevojka zove?

VLATKO: Benčićeva!

ĐURO: E, ne to! krsno ime kaži - krsno!

VLATKO: Ljubica!

ĐURO: Ljubica? zbilja Ljubica! (Skokne k Vlatku, grli ga.) Živio! - živio, kume - još nismo propali - možebit - ha, ha, ha - da, da, tako ćemo -

VLATKO: Al šta ti je, zaboga?

ĐURO: Šta? - Ljubicu ću ti prišišati - ha, ha, ha, možebit, - o, pukla mi je misao u glavi - prekrasna - al teška - teška - ništa zato; audaces fortuna juvat.¹⁹

VLATKO: Al reci, zaboga, kako?

ĐURO: Toga ne trebaš znati. - Nu jedan uvjet ima, jesi l' čuo?

VLATKO: Koji?

ĐURO: Slijepa subordinacija mojoj zapovijedi, bez pitanja, umovanja, prigovaranja. Hoš li? - (Pruži mu ruku.)

VLATKO (neodlučno:) Ali -

ĐURO: Nikakov ali - hoćeš - nećeš, da - ili ne?

VLATKO (stisne Đurinu ruku:) Hoću!

ĐURO: Živio! tako valja - a sad naperi uši, pa slušaj zapovijed tvoga apsolutnoga gospodara ad hoc. (Zamisli se pa mrmljajući broji na prste.) Hm! - hm! (Klima glavom. Broji na prste.) Da - pro primo: gospodin Vlatko Cvjetinić, pleno titulo²⁰ hrvatski literat, preselit će se odmah u stan gospodične Ružičeve, osobite ljubiteljice pjesništva, - pro secundo: gospodin Cvjetinić ne smije pred nijednom osobom više nego krsno ime drage i želju oženit se kazati, - pro tertio: ne smije gospodin Cvjetinić do daljnje naredbe pohoditi koga, - pro quarto: ne smije nikakvih pisama u svom stanu primiti, - pro quinto: pohodit će ga samo doktor Radić, al kad bude nasamu - a to će mu gospodin Cvjetinić naznačiti postaviv cvijetnjak s bijelom ružom na prozor. Punctum. Ova provizorna naredba valja, dok se autonomija gospodinu Cvjetiniću ne povrati. Tko griješi proti ovoj naredbi, kaznit će se gubitkom gospođice Ljubice Benčićeve.

VLATKO (u čudu:) Al, čovječe!

ĐURO (uhvati ga za ruku i tura prema vratima:) Ništa! - sic volo, sic jubeo, sic impero!²¹ - Allons enfants - allons²². (Isturi zapanjenoga Vlatka.)

¹⁹ **audaces fortuna juvat** (lat.) - smjelima sreća pomaže

²⁰ **pleno titulo** (lat.) - punim naslovom

²¹ **sic volo, sic jubeo, sic impero** (lat.) - tako hoću, tako određujem, tako zapovijedam

²² **Allons enfants - allons** (franc.) - naprijed djeco, naprijed

Prizor 8.

ĐURO sam, kašnje SLUGA

ĐURO: Ha, ha, ha! - Đuro, sad skupi ono soli, što imaš u glavi - da začiniš vražju kašu. - (Izvadi sat.) Deset i pol - a, tu treba na posao. (Zovne:) Janko, Janko!

JANKO (uđe:) Zapovijedajte, premilostivi gospodine!

ĐURO: Kakov premilostivi - okani se toga, "gospodine doktore", reci - pa bog! Najprije, da mi se ne opiješ, jesi li čuo?

JANKO: O! - - -

ĐURO: O! Da, da - znam ja svoje ljude! - Ako me tko potraži, reci, da sam od tri do pet sati po podne kod kuće - daj mi surku. (Janko ode, izvadi iz ormara surku; Đuro svlači spavaću haljinu. Janko oblači mu surku.) Jesi li razumio, od tri do pet - (Oblači rukavice.) Da dođe ona sirota opančarica s potoka, reci joj, da ću u dvanajest onamo doći. (Uzme klobuk, odlazeći:) Dakle, od tri do pet! jesi li čuo?

JANKO (pokloni se:) Jesam, premi - - to jest, gospodine doktore! (Đuro ode.)

JANKO (sam, držeć spavaću haljinu:) Hm! - žeđa me mori - e, pa šta - zašto je ona bedasta tablica na vratih; tko dođe, nek si zapiše ime - hm! - polic staroga ne bi škodilo - al ne, ne! - doktor bi vikao - hajdmo rakijašu!

Promjena.

(Za promjene dekoracije mora se zastor svakako spustiti. Kad se pozorište opet otvori, vidi se predsoba ukusno uređena. U sredini su vrata velika. U treće kulise zdesna i lijeva pokrajna vrata. Nadesno spreda prozor, nalijevo naslonjač, stol prostrt sagom, na njem kut[ij]ica i stajanje zrcalo. Straga više stolica. U kutu straga nadesno držalo za odjeću (Kleiderstock), na njem haljine i krinolina, bijelim ruhom pokrivena.)

Prizor 9.

LJUBICA RUŽIĆEVA, zatim JELICA

(Ljubica sjedi u naslonjaču. Iz otvorene kutije vadi katkad ličilo, pa si liči lice i obrve, katkad si gladi vlasulju svoju.)

LJUBICA (vikne ljuto:) Jelice, Jelice - jesi li čula, Jelice?

JELICA (izleti iz lijevih vrata:) Zapovijedate, milostiva gospodično!

LJUBICA: Jesi li bila u novinâ - je li tko moga Amitora našao -

JELICA: Bila sam kod "Agramerice", kod "Domobrana" -

LJUBICA: A kod "Narodnih Novina" nisi bila - je l' da nisi?

JELICA: Bila sam i ondje - al nigdje ništa. Tri dana su već sve zagrebačke novine oglasivale, tko donese Amitora, - dobit će pedeset forinti - al još ga ne ima.

LJUBICA (poluplačući:) Ah, moj Amitore! - moj siromašni Amitore! - nećeš više u svojoj posteljici spavati. (Jelica hoće da ide u lijevu sobu.) Čuješ, Jelice! (Jelica se vrati.) No! - a kako se veli, prostakinjo jedna - kad se pita - gdje si se poštenja naučila - misliš, da si među svojim krznarskim djetići kod Svetoga Ivana?

JELICA (smetena:) Oprostite, gospodično!

LJUBICA (krikne:) "Milostiva gospodično" se veli, jesi čula, prostačka vjero?

JELICA: Što zapovijedate, milostiva gospodično? (Za sebe, uzdišući:) Ah, pomози mi, dragi bože!

LJUBICA: Po podne idi opet u novine - pak pitaj - a sutra opet - jesi li čula? a sutra po podne opet - jesi li donijela kapu - a?

JELICA: Nisam jošte, milostiva gospodično.

LJUBICA: A zašto nisi, lijena vjero jedna?

JELICA: Ta ja sam tek ušla u sobu, kad ste me zvali natrag - milostiva gospodično!

LJUBICA: Šta - šta? ti ćeš se s menom pravdati - pravdati, ti besramna prostakinjo? Ona se pravda - hvali bogu, da možeš gospodski kruh jesti, da si u nobl kući, - il ako su ti kuruzni žganci kod japice slađi - nosi se - nosi se, ništarijo. - Donesi mi kapu, jesi li čula?

JELICA (odlazeći nalijevo, za sebe:) Ah, gorak je taj gospodski kruh!

LJUBICA: Hm, vidiš ništariju - pravdat se - (Vikne:) Jelice - Jelice!

JELICA (istrči:) Zapovijedate, milostiva gospodično?

LJUBICA: Je li me tko tražio ujutro?

JELICA: Ah, jest! zaboravila sam.

LJUBICA: Vidiš - a ona ništ ne kaže - a gdje ti je luda pamet bila - tikvo jedna!

JELICA: Nisam se ufala.

LJUBICA: Zašto? tko je bio? - nu, govori!

JELICA: Bio je ovdje gospodin Biberović -

LJUBICA: Pak šta hoće, lopov?

JELICA: Kazao je, da je došao - (ustručava se).

LJUBICA: No?

JELICA: Da - da - vam čestita, jer ste upravo pedeset godina navršili -

LJUBICA (ljuta:) Šta - šta - ja - pedeset godina? - ti mi se rugaš, ništarijo.

JELICA (bojazljivo:) Ali molim -

LJUBICA: Marš - poberi se - brzo - kapu donesi - (Jelica ode.)

LJUBICA: Lopov jedan - lopov - okrast me - prevarit me - a još se smijati - tepac jedan! (Vikne:) Jelice! no - jesi li gotova?

JELICA (istrči, noseći kapu modrim vrpcami urešenu:) Evo, milostiva gospodično!

LJUBICA: Bedasta vjero! - šta si donijela? - misliš, da sam baba kakova?

JELICA (za sebe:) A bome jesi!

LJUBICA: Šta mrmlijaš? a? - ajd - onu crvenu sa ružami, jesi li čula?

JELICA (za sebe, odlazeći:) To će biti sijeno za gusku!

August Šenoa: Ljubica

LJUBICA: I-lm - još nikoga ne ima, još nikoga - (gleda sat) pol dvanaeste! - vražja cura, još ne ide - Jelice - no?

JELICA (izađe sa kapom, ružami i crvenimi vrpcami urešenom:) Evo, milostiva gospodično!

LJUBICA: A kako to držiš - misliš, da je to repa ili zelje, ti i onako nisi nego za filijarku. (Istrgne i metne ju na glavu.) Sad ajd, postavi se k prozoru, pa gledaj, tko ide. (Jelica ide k prozoru.) E! - hodi malo ovamo, pak mi pomozu - (Jelica prikopča kapu k vlasulji.)

JELICA (naravnavajuć:) I opančarica s potoka je ovdje bila.

LJUBICA (gledajuć u zrcalo:) Da ju čekam na mjenicu, je li?

JELICA: Da! plakala je pol sata.

LJUBICA: Vraga ću čekati! - ako još jednom dođe, bacit ću ju van - nek plati, il će doći egzekucija! (Hoće sama naravnat kapu; vlasulja i kapa idu nakrivo.) Bedasta tikvo, što si načini. (Gurne ju.) Marš - k prozoru!

JELICA (tarući si suze, ide k prozoru i reče za sebe:) Ah, majko božja, izbavi me!

LJUBICA (sve ravnajuć cvijeće i ogledajuć se u zrcalo:) No, tko ide?

JELICA (gledajuć:) Gospodin.

LJUBICA (živo:) Mlad?

JELICA: Star.

LJUBICA: Luda! - a nitko više?

JELICA: Mudrovička - ona stara ružna baba.

LJUBICA: Muči, ludo klepetalo! tko te za to pita? - a sad?

JELICA: Oficir.

LJUBICA (živo:) Ah! (Metne sat i lanac, da se vide dobro, a i prstenje na rukuh:) Mlad?

JELICA: Mlad i lijep - al -

LJUBICA: No?

JELICA: On ne ide sam - prati mladu lijepu gospodičnu -

LJUBICA (lupne nogom, za sebe:) Skrhala si vrat: (Glasno:) A sad?

JELICA (gledajuć van, nasmjehne se, pa migne glavom:) Sad - sad?

LJUBICA (opaziv to:) Koga pozdravljaš - govori? Kako ti smiješ koga pozdravit?

JELICA (smetena:) Mladoga juratuša - sina našega susjeda.

LJUBICA: Čuješ - čuvaj se - ako to još jedamput vidim - otjerat ću te - a sad?

JELICA: Sad?

LUJO BIBEROVIĆ (vikne s ulice): Servus - servus - Jelice - recite svojoj staroj aždaji, da ju Amitor - slatki Amitor lijepo pozdravlja - ha, ha, ha! - on je išao u hladne kupelji - ha, ha, ha! - Servus, slatko dijete! (Čuje se, kako talijansku ariju Orsina pjeva.)

LJUBICA (teško dišući, skokne, od ljutine zgrče pjesnice, potrči k prozoru, gurne Jelicu. Trčeć:) - U! - lopove! - lopove! - taj - taj - taj tepac - taj fakin - ta ništarija - on je, - o, moj slatki Amitore - o - (Hoće da vikne iz prozora.)

JELICA: Nemojte, zaboga, gospodično - mlad lijep gospodin ide k nam.

LJUBICA: Ide - ide? stoji li dobro moja kapa - ha - zbilja ide? - (Živahno ide, sjede u naslonjač, ogledne se u zrcalo, zatvori kutiju, metne sat, lanac na ogled, uzme u ruku. knjigu, kanda

čita, al gleda željno vrata.) Aha, koraci se čuju! (Njetko kucne na vrata.) Da vidimo! - Slobodno!

Prizor 10.

LJUBICA, JELICA, VLATKO

VLATKO (uniđe, pa se pokloni): Ako se ne varam, milostiva gospojo -

LJUBICA (pokloni se slatko, za sebe): Lijep momak (Kad kaže "gospojo", malo se prene, glasno): Gospodično!

VLATKO (nješto smeten): Pardon! Vi dajete, milostiva gospodično, sobu za neoženjena čovjeka u najam. A takov sam ja, Vlatko Cvjetinić, po zvanju literat hrvatski. Moje zvanje je takovo, da vas ni najmanje smetati neću, samo bi se i meni mira i udobnosti htjelo -

LJUBICA (za sebe): Kako lijepo govori! - pa kako zdrav i živ! (Dižuć se, glasno, metne koketno knjigu na stran, da joj se prstenje vidi.) O! zato se ne brinite, gospodine! (Jelici.) Jelice, al daj gospodinu stolicu, drago dijete!

JELICA (za sebe, noseć stolac): Stara zmija mi kaže "drago dijete" - da, sad! (Postavi stolicu, glasno): Izvolite, gospodine!

VLATKO (opazi Jelicu, malo se nasmjehnu, ova pocrveni i pokloni se): Hvala lijepa, moja draga!

LJUBICA (opaziv to, ljuto šiba očima na Jelicu i iza leđa Vlatka, koji je međutim sjeo, pokazuje prstom vrata, nek iziđe. Jelica ode.)

Prizor 11.

LJUBICA, VLATKO

LJUBICA (slatko, koketno, opet sjedne): Da, kako rekoh, zato se ne brinite, gospodine Cvjetiniću. Kuća je mirna, ja, Jelica, dvije sluškinje i sluga - jedini smo ljudi u ovoj kući. Soba je udobna, a ukusna. Ljeti imate lijep vrt, a to će vam kao pjesniku osobito drago biti. - (Vlatko se pokloni.) Vi možete raditi, šta vam je volja. - (Koketno:) Mladoj se gospodi hoće slobodice.

VLATKO: O! molim!

LJUBICA (koketno, pustiv se sasvim u naslonjač, a pruživ noge na klupčicu, grozi rukom): O, znam ja to - znam. Vidite, toga sam se uvijek grozila. Imala sam se šest puta udat - al bojala sam se, pa ostah rađe sama. (Naslani se na desnu ruku, lijevom igra se satom i lancem.) Al prema vam ću biti snosiva - veoma snosiva - pjesniku mora se svašta praštati -

VLATKO: Hvala unaprijed, gospodično! al pjesnici nisu tako griješni ljudi, kako mislite.

LJUBICA (lupkajući nogom, rukom gladeć svilenu haljinu): O ne! ja ne mrzim pjesnike - ja ljubim pjesništvo. Velika za mene sreća vas je amo namjerila. Željna sam društva, pa moram društvo bježati. Jer ove prazne fraze, ove zlobne klevete, ova fina šuplja komedija naših salona mi je dosadila. Nigdje duha, nigdje srca, oh, to je grozno! Je l' da je tako?

VLATKO: Drago mi je, da se s vama na dlaku slažem!

LJUBICA (složi ruke, nagne glavu): I tako vam samujem! - sa svojim knjigami. - Al knjiga, ah (uzdiše), to je mrtvo slovo - a srcu se hoće života. Vidite, to me nuka, da koga uzmem na stan, jer služinčad - ce sont des bêtes!²³ da bar ljudsko lice vidim. (Smiješeć se.) Dakako, ne primam svakoga, već koj mi oku godi, koji mi je simpatičan, kao što - (nagne glavu) vi na primjer!

VLATKO (pokloni se).

LJUBICA: Al dosad sam bir[aj]uć nesretna bila. A kako ne? Naša mladež! Āak znade samo za vanjsku simpatiju - il pije, puši, karta se. Činovnik, to je personificirani egoizam, a vojnik se - ta to i sami znate - sa ženom od trideset godina slabo zabavlja - tomu se hoće mladosti. Je l' tako?

VLATKO: Vaša duša je mlada, gospodično - mlađa nego mnogih naših salonskih kraljica.

LJUBICA: A! - vi znadete i laskat, gospodine pjesniče! (Grozi se prstom.) Čuvajte se! slatke riječi mogu nam koješta u životu ogorčiti!

VLATKO: Ja istine nikad ne tajim.

LJUBICA: Al pardon! - mi smo počeli o sasvim prozaičkoj stvari, o stanu - pa predosmo na poeziju. Šta ćete mojoj nesretnoj sanjarskoj naravi! Kakova sam, takova sam. (Ustane, makne naslonjač.) Nu sad ćemo u živo! (Vlatko ustane.) Računi moraju čisti biti, jer hoću da vas svakako svojoj kući privežem - (pokloni se, a pokazuje desna vrata:) Izvolite!

VLATKO (hoće da ona ide napred): Molim! (Ona ide otvarati desna vrata. Vlatko za sebe:) Fina žena.

LJUBICA (otvori vrata): Evo vam budućeg stana - (Pogledne.) Mili vam se?

VLATKO: Sasvim! a -

LJUBICA (zatvori opet vrata): Cijena? O, zar mislite, da sam lakoma? - (Koketno.) Jesam i nisam! Stan, svijetlo, grijanje, pranje, zajutrak, poslužba na mjesec osam forinti!

VLATKO (u čudu): Samo - osam?

LJUBICA (smijuć se): Da! ha, ha, ha - a povisiti vam najmovine neću. Hoćemo li dakle? (Pruži mu ruku.)

VLATKO (uzme ruku): Hoću, i to sutra! (Poljubi ju u ruku, pa se pokloni.)

LJUBICA: Živio! zbogom - À revoir! al ne recite zaboga svijetu, da ste staru djevojku u ruku poljubili, jer zagrebački jezik je brži nego telegraf, ha, ha, ha, ha - zbogom - zbogom! (Pokloni se, Vlatko se pokloni pa ode.)

²³ ce sont des bêtes! (franc.) - to su glupani (glupače)

August Šenoa: Ljubica

Prizor 12.

LJUBICA sama

(Dode dosrjed pozorišta.)

Živila Ljubica! - golub je ušao u tvoju mrežu! Taj ne znade jošte, što ti znadeš; taj nije og-rizao jabuke spoznanja, taj ne zna, što je svijet. Držat ću ga, skovat mu lance iz onoga blaga, što mi sreća dala - da, moj mora bit sav i čitav. Ha, ha, pokazat ću vam svim, da je dandanas istina: gdje novca ima, da je tamo i slast i mladost!

(S ulice se čuje glas drotara): Dratovat - stare lonce - stare lonce - dratovat. (Ljubica se trgne, lupne ljutita nogom pa vikne): Do vraga! (Zastor se spusti.)

Konac prvoga čina.

ČIN DRUGI

(Soba u Ružičeve kao na koncu prvoga čina, na stolici nadesno stoji škatulja, u njoj ružičast šešir ženski.)

Prizor 1.

JELICA (Sama. - Meće bijele zastore na prozor, a skida stare; pjeva polagano):

Na lijevoj strani kraj srca
Leži mi teška ranica.
Ha - ha - ha -

Ah! - dragi bože moj - tko staru ženu služi, kao da vraga služi; nikad mira, nikad pokoja - trči svaki dan u sve novine, je li se Amitor već našao - gospoda mi se u redakciji već smiju.

Ah! pa kako me mrcvari, otkad je mladi gospodin pjesnik ovdje na stanu - ne smijem ga pogledati, ne smijem mu riječce kazat - odmah stara više kao svi vrazi. Dobar čovjek, taj mladi gospodin - a lijep je - krotka dušica. Žao mi ga je, stara ga drži kao škanjac ovčicu - škoda bi ga bilo, da ga stara namađari. Pisala mu nije još, kao što onim drugim - deset ih je bilo od Đurđeva, a sad će skoro biti Kraljevo, a svim je pisala - strašna baba! - Da se ne srami! Kapetan, ha, ha - taj joj se u brk nasmijao! - Juratuš joj je sa svojim pajdaši po noći strašnu mačju muziku načinio - i toga više. - A stara ipak nije s mirom. - Gospodin Lujo - no, taj je najduže ostao - dala mu je zlatnu uricu, prstenje, novaca, platila mu je dugove, a on je jošte krive mjenice na nju načinio! - A sad - sad ima Cvjetinića - škoda bi ga bila - ah! stara ima novaca kao blata - premamit će ga - e, novac je vrag! - pak upravo takovoj grdobi je bog punu vreću dao! Zašto ne meni - e, da mi ih je! - onda bi dobro bilo; onda ne bi moj siromašni Marko Šimuncem kožuha krpao - onda bismo gospodski živili ja i on. - (Ide ovo govoreći sve bliže škatulji.)

Pak bih se vozikala, i na bale išla - i u teatar išla - pak bi se lijepo odijevala - da vidimo! - (Otvora škatulju, izvadi šešir.) Lijep je! Baš ga je maršandmodica donijela. (Metne ga na glavu, ide pred zrcalo.) Bogme, baš kao za mene, a ne za staru ženu - baš! - pa bi se šetala. - (Šeće se gledajući se u zrcalo.)

Prizor 2.

JELICA, ĐURO

ĐURO (unilazi, da ga Jelica ne vidi; za sebe): Bijela ruža na prozoru! - staroga vraga ne ima kod kuće! - A Jelica! - u dobar čas.

JELICA (sve se u zrcalo ogledava): Pa bi se šetala, a mlada gospoda bi se klanjala - a ja bi im se zahvalila - o, klanjali bi se - bi - ja nisam ružna - to mi je već mnogi mladi gospodin rekao, pa me je prsti štipao u lice - (Šeće se gospodski pred zrcalom, uto se Đuro došuljao, pa ju uštine iznenada u lice.)

JELICA (vrisne, a šešir padne): A! gospodin doktor!

ĐURO (metne prst na usta): St! Marko će u soldate.

JELICA (u strahu): U soldate! Ah - hoću - hoću - al neće - u soldate! (Malo se osvijestiv, složi ruke moleći:) Oh! - dragi - slatki gospodine doktore - nemojte zaboga - ne učinite toga - molim vas, lijepo vas molim, budite milostivi - smilujte se, izbavite nas - sve ću - sve ćemo učiniti, - slatki gospodine doktore!

ĐURO: Hm! - moja draga, to je teška stvar. (Ogledajući se.) Ne ima stare kod kuće?

JELICA: Ne ima, za jedan sat će se vratit.

ĐURO: E, dobro dakle! učinit ću to; Marko neće pod pušku.

JELICA (vesela): O! hvala vam, hvala!

ĐURO (uštine ju u lice): Ali - (Kihne.)

JELICA (ide nekoliko koraka natrag): Na zdravlje - Ali? -

ĐURO: I vi morate nješto učiniti - inače - (kihne) hvala! - prokleta hunjavica!

JELICA (bojazljivo): Ja?

ĐURO: Ne bojte se, draga! - (Izvadi pismo.) Vidite ovo pismo?

JELICA (migne glavom).

ĐURO: Ovo ćete odmah po podne vašoj gospodarici predati, - jeste li razumjeli? - Ako vas zapita, od koga je, recite, da ga je poslužnik donio, - a ovaj papir dajte joj također, pa recite, da ste ga našli kod gospodina Cvjetinića. (Predade oboje.) Jeste li razumjeli?

JELICA: Jesam, jesam! (Za sebe:) Koji je to bijes! meni se čini -

ĐURO (tiho): Pa recite, da se podvečer gospodin Cvjetinić uvijek po sobi šeće, pa uzdiše: "O Ljubice! Ljubice!" (Kihne.)

JELICA (živahno): O! - to je i onako istina - gledala sam više puta kroz njegovu ključanicu - a on sve uzdiše: "Oh, Ljubice moja!" (Za sebe:) Već ga ima stara!

ĐURO: Al šutit! (Hoće da ide na desna vrata. Izvana se čuju koraci, zatim: - Jelice, Jelice!)

JELICA (prenuv se): Joj - stara ide - zaboga!

ĐURO: Stara? Do vraga! Treba pete brusiti - ajde u Vlatkovu sobu - (Hoće unići, al su vrata zaključena.) Do vraga! - Odnio ključ - al je lud (i kihne).

JELICA (pobere brzo šešir, metne ga u škatulju, čuje se: - Jelice! pasja vjero!): Oh, joj - šta ćemo - hvala bogu, da je tako debela - al -

ĐURO (hoće na lijeva vrata): Ovamo! (Kihne.)

JELICA: Ne! zaboga! - a, ovamo! (Pokazuje na haljine u kutu.)

ĐURO: A! pod krinolinu! - Dobro! (On se sakrije pod krinolinu, da mu odozgo može glava van virit. Ona ga pokrije pa ostaje plaha pred haljinami, u to se vrata otvore. Ljubica ljuta uniđe.)

Prizor 3.

LJUBICA, JELICA, ĐURO

LJUBICA: A gdje si bila, vražja vjero! - šta si gluha - ja vičem - vičem - a ona ništa - gdje si bila?

JELICA (bojazljivo nalijevo pokazujući): Ja - ja - tamo - (Đuro kihne.) Nazdrav - (I ona tobož kihne.)

LJUBICA (gleda ju): Tko je kihnuo, a?

JELICA (bojazljivo): Kihnuo? - ja - ja sam kihnula!

LJUBICA: Luda glavo - kihne - pa si sama kaže "nazdravlje". (Đuro opet kihne skrivajući glavu pod krinolinu. I Jelica za njim tobož kihne.) Sad ajd k vragu s tvojim kihanjem. - Svlači me! - no -

JELICA (bojazljivo ide prema njoj, gledajući noge Đurine; za sebe): Oh! te nesretne čizme! (Skida klobuk i mantilju Ljubici.)

LJUBICA: Je li me tkogod tražio? - Jesu li Amitora našli?

JELICA: Amitora nisu našli. - Gospodin Cvjetinić -

LJUBICA: Hoće li doći k objedu?

JELICA (metne haljine na držalo): Hoće!

ĐURO (poviri međutim glavom iz krinoline, da ga Ljubica ne čuje): Dobar tek, amice Vlatko! (Kihne.)

JELICA (smijuć se, kihne također tobože): Doći će zacijelo! - ali - (izvadi iz pregače pismo) poslužnik je ovdje bio, pa je donio pismo. (Dadne ga Ljubici.)

ĐURO (poviri glavu opet): Aha!

LJUBICA (gledajući natpis očalinom): "Gospodični Ljubici Ružićevoj, ovdje". (Raspečati ga, traži potpis, za sebe:) Ne ima imena! (Glasno:) Od koga je?

JELICA: Ne znam! Nije ništa rekao!

LJUBICA: A kakov je broj imao poslužnik?

JELICA: Broj - nisam ga gledala!

LJUBICA: Gdje su ti oči bile - slijepa vjero! - idi, gledaj u kuhinju! a Juriću reci, nek done-se iz pivnice četiri flaše muškata - jesi li čula?

JELICA (bojazljivo gledajući krinolinu, za sebe): Ah! šta sada doktor! (Ode.)

ĐURO (iz krinoline, da Ljubica ne čuje): Nazdravlje! evo me u škripcu - ustavno gospodarstvo krinoline, ajde de - to nije zlo - al interniran biti u krinolini, to je vražja stvar! (Drži si nos rupcem.)

LJUBICA (međutim, sjedeć u naslonjaču, motri pismo.)

Prizor 4.

LJUBICA, ĐURO

LJUBICA (stane očalinom čitat pismo): Da vidimo! "Milostiva gospodično! Ja sam Cvjetinićev najveći prijatelj!" (Živahno:) A!

ĐURO (pod krinolinom): Aha! incipit - hoće li?

LJUBICA (čita brže): "Oprostite, da Vam pišem, al kao njegov prijatelj moram. On je plahe naravi, ima svoje mušice, on Vam ne bi nikad istine reko - al meni je povjerio sve." (Živahno:) Da, da! (Čita dalje:) "Vi niste više mlađahni!"

ĐURO (za sebe iz krinoline): Već babetina - ut figura docet!²⁴

LJUBICA: Lopove!

ĐURO (za sebe iz krinoline): Lijepa hvala!

LJUBICA (čita): "Al svojim duševnim vlastitostmi, svojom ljubeznosti privezali ste ga k svojem srcu." (Klikne:) Ah! - viktorija! (Čita još jednom:) "Privezali ste ga k svojem srcu."

ĐURO (za sebe iz krinoline): Živio, Đuro, recept je dobar!

LJUBICA (čita brzo): "On neće da Vam to kaže. Imetka ne ima - a Vi ste bogati. Tako Vas ne bi nikad htio uzeti, jer mu se to po njegovu mnijenju nedostojno čini. Evo Vam moga savjeta! - Zapišite mu odmah - i predajte mu šest tisuća forinti. Tražite najprije poštnu riječ od njega, da će Vam ovu želju ispunit. Nu ispitivajte ga prije sama, ne spomenite imena zaboga, drukčije je sve propalo. To Vas svjetujem ja, njegov i Vaš prijatelj." - (Ljubica ustane, veselo, šeće se tamo amo.) Ah! dakle ipak istina! Da, moj će bit! - o da, to je istina! čovjek, koji je to piso, poznaje ga -

ĐURO (za sebe iz krinoline): I te kako!

LJUBICA: Ha, ha, ha! - plah je - ne poznaje ženskoga svijeta -

ĐURO (za sebe iz krinoline): Vraga ne poznaje!

LJUBICA: Našo je ženu - obljudio ženu!

ĐURO (za sebe): Al ne tebe - staro klepetalo.

LJUBICA (stane): Al da je to pismo sam napisao? - Tim bolje! - Ako je to prevara? - Ne, ne - on je pošten čovjek - nije kao lopov Lujo. Ne, ne, ne boj se, Ljubice!

ĐURO (za sebe): Ne, ne, ne boj se, dušice!

LJUBICA (šeće se opet): Tvoj će bit!

ĐURO (za sebe): Rekli jesu slijepci!

LJUBICA (ustane pred zrcalo): Vidiš, Ljubice - tko bi to bio rekao, da će te pred stare dane tako mlada slast zapasti? - A ipak -

ĐURO (za sebe): Kiselo grožđe!

LJUBICA: Mjesec dana sam raspinjala zanjke, da ga uhvatim. Stavila sam mu zlato svoje na ogled kao vabilo. Ne vabi to njega. Hinila sam sentimentalnost, idealnost - ja idealnost! - ha, ha, ha! Uvijek je bio ljubezan, nježan, zamišljen - al uvijek jednako, ni više ni

²⁴ ut figura docet (lat.) - kao što figura (lik) pokazuje

manje - uvijek je to ostalo samo pri govoru o simpatiji - ništa više. - A - ja sam nestrpljiva -

ĐURO (za sebe): Gledaj vraga!

LJUBICA: Al one pjesme, što mi uvijek o Ljubici čita - (Gleda se u zrcalo.) Da, da, to si ti, moja draga! - ha, ha, ha - (Baci se u naslonjač.) Ha, ha, ha, ha - ti - poslije toliko - ha, ha, ha - pjesnikov ideal - ha, ha, ha! (Ustane.) Danas će bit kriza! Sad il nikad!

ĐURO (za sebe): Smij se ti, smij!

LJUBICA: Nu Jelica mora više znati! (Vikne.) Jelice! Jelice!

Prizor 5.

LJUBICA, JELICA, ĐURO

JELICA (bojazljivo gleduć krinolinu, za sebe): Zaboga - da ga je opazila - hvala bogu, nije! (Glasno:) Zapovijedate, milostiva gospodično?

LJUBICA (malo prijaznije): Čuješ, draga Jelice! - hodi malo bliže - (Jelica dođe bliže.) Reci mi po duši - nisi ti ništa vidjela - ništa opazila (pokazuje na desna vrata) - tamo!

JELICA (ustručavajuć se): Tamo! kod - gospodina Cvjetinića?

LJUBICA: Da, da, govori, reci, drago dijete!

ĐURO (šapće Jelici, da ga Ljubica ne čuje): Govorite - lažite - il će Marko u soldate!

JELICA (trgne se brzo): Da l' sam vidjela? - O da, da, - jesam, milostiva gospodično -

LJUBICA: No, a šta?

JELICA: Ja sam više puta čula vikanje kasno do noći do moje sobe. - Milostivna gospodična je spavala - a ja sam išla gledat, tko to viče, jer bi vas probudit mogao. - Dođem u ovu sobu - pa čujem, da gospodin Vlatko naglas viče.

LJUBICA: A šta - šta je vikao?

JELICA: Čudne stvari! - prišuljala sam se ključanici, pa gledam - on se šeće po sobi - katkad stane - pa uzdiše teško -

ĐURO (iza krinoline): Ah!

JELICA: Da, ah! - onda se opet šeće pa govori: "Ah Ljubice! moja Ljubice!"

LJUBICA: Je l' zbilja - zbilja?

JELICA: Jest, bogami! - pa onda opet: "Ah, ti nikad moja biti nećeš - ti si bogata - ja siromah - ah, Ljubice - šta su druge - možebit ljepše po licu - al takovo nježno, ljubezno srce ne ima nijedna -" I tako je dalje govorio, pa je izvadio iz žepa sliku.

LJUBICA: Fotografiju?

JELICA: Da, fotografiju - pa ju je ljubio -

LJUBICA (za sebe): To je moja - nekidan sam mu je dala! - A onda -

JELICA: Onda - onda je sjeo pisat - pa piše - pa razdere papir - pa piše opet - i briše -

LJUBICA: A šta?

August Šenoa: Ljubica

JELICA: Ne znam - al nekakov takov papir sam jučer našla, kad sam mela sobu - (Izvadi papir iz pregače.)

LJUBICA (živo skoči): Daj amo! (Uzme papir.) Početak lista prekrižan! (Čita za sebe:) "Draga Ljubice! Odavno sam Vam htio reći - kako mi je srcu teško - kako - oh, al nisam mogao - preveliko štovanje -" ništa više - prekrižano - Hodi u kuhinju, Jelice - (Jelica ode.)

LJUBICA: Ha, ha, ha! Ovčice, ti luda ovčice - bi l' čovjek pomislio, da takovih ljljanskih momaka na svijetu ima - Da, da, ima! - Sad il nikad - uzet ću novce - a Grahovac mora kod notara odmah pismo dat načiniti - (Gleda sat.) Pol jedanajest - odmah će doći! (Ode nalijevo.)

Prizor 6.

ĐURO sam (pod krinolinom)

Hvala bogu, da je vrag staru odnio - sad barem može čovjek slobodno kihati i dihati - (Kihne tri puta.) Al ribica uhvatila udicu! - No da izmaknem - Vražji Vlatko - da je zaključao vrata - Ajdmo! - (Hoće da izađe, čuju se izvana koraci.) Do vraga! opet njetko! (Kihne.)

Prizor 7.

ĐURO (pod krinolinom), GRAHOVAC

GRAHOVAC (uniđe, ogledava se): Hm! Nikoga!

ĐURO (za sebe): A, ti, zmijo - krvopijo!

GRAHOVAC (metne šešir na stolac): Gdje je stara - (Gleda sat.) Tri četvrta na jedanajest! - treba još mjenicu opančarevu protestirati. (Sjedne na stolac tarući si ruke.) Ha, ha! - Lujo - Lujo - za sto forinti načinio krivu mjenicu na njezino ime - ja sam učinio dvjesta! - Sto ide meni u žep! - Trgovcu Mihaliću posudila je sto, napisao je sto pedeset na tri mjeseca, a meni pedeset u žep! - ha, ha -

ĐURO (za sebe): Pedeset batina bi zaslužio, lopove!

Prizor 8.

LJUBICA, ĐURO, GRAHOVAC

LJUBICA (izađe, ne opaziv Grahovca, broji banke.) Jedna, dvije, tri, četiri, pet, šest, sedam tisuća! da, dobro!

August Šenoa: Ljubica

GRAHOVAC (ustane vidiv banke): A, dobro jutro, gospodično!

LJUBICA: Oho - nisam vas ni vidjela - Dobro jutro - upravo ste dobro došli!

GRAHOVAC: Osobito mi je - drago! Kako Vam služi zdravlje? - jeste l' dobro spavali? - (Lukavo:) Je li onaj mladi sanjar - onaj poet povoljniji -

LJUBICA (žacnuta): A šta pitate za to? - Mislite, da ćete Vi manje provizije dobiti?

GRAHOVAC: O ne! vi znate, da nisam sebičan čovjek, al ja vas samo opominjem kao prijatelj - ne trošite odviš na mlade ljude, jer će vas tako namađariti kao Biberović.

LJUBICA: Hvala vam za taj savjet! - Ne trebam ga! - Svaki čovjek ima kakvu volju i želju - ja mlade ljude - vi karte - pa bog.

GRAHOVAC (pokloni se): Da, istina! - Samo što je kod mene veće mogućnosti, da ću ja dobiti na karte, neg vi na mladih ljudî.

LJUBICA (uvrijeđena): Vi ste bezobraznik - prostak - (Grahovac smijuć se legne ramenom.) Uostalom je Cvjetinić pošten čovjek - ne lopov kao Biberović - to je velika razlika!

GRAHOVAC (opet legne ramenom): Hm! razlika - može bit - forma je različita - stvar ista! - Pjesnik - literat? - šta je to? - Proletarac, sansculotte - lump!

ĐURO (za sebe): Lopove, šta si onda ti!

LJUBICA: Dosta! - vi ćete ići notar - nek legitimira ovu darovnicu (dade mu iz žepa papir), kojom ja Cvjetiniću sedam tisuća forinti poklanjam.

ĐURO (za sebe): A!

GRAHOVAC (trgne se): Sedam tisuća, bezuvjetno?

LJUBICA: Bezuvjetno! do dva sata moram ju imati - donesite ju - al zovite me van - evo vam zato dvadeset forinti. (Dade mu novce.) Do dva sata!

GRAHOVAC (pokloni se): Hvala! - Razumijem! - Pjesnik je našao svoj ideal u - vašoj kesi - ha, ha, ha!

ĐURO (za sebe): A ti bi ga imao naći na vješalih.

LJUBICA: Dosta o tom! - Al à propos Biberović, šta ćemo š njim? Na koliko glasi kriva mjenica?

GRAHOVAC: Na dvjesta forinti!

LJUBICA: Šta, dvjesta? - a, to je odviš! - ja sam mislila, sto!

GRAHOVAC (izvadi budželar i predaje joj mjenicu): Na dvjesta forinti! evo mjenice! (Ljubica ju gleda.) Ja sam ju međutim isplatio.

LJUBICA: A šta ćemo?

GRAHOVAC: Il šutiti il tužiti ga.

LJUBICA: Tužiti!

GRAHOVAC Hm! ne znam, bi l' to dobro bilo, (za sebe:) jer bi ja onih sto forinti izgubio, što sam pripisao. - (Glasno:) Vi kanite opet oviti si oko glave djevojački vijenac - Biberović je fakin; da ga optužite, bila bi javna konačna rasprava - i javan škandal, gdje bi Biberović mnogo nedjevojačkoga iznio pred svijet.

LJUBICA: Gujo! - al istina je - šutimo - skrhao si vrat taj lopov - al sad idite već!

GRAHOVAC: Još dvije tri stvarce! (Uzme šešir.) Trgovcu Mihaliću dao sam od vaših novaca sto forinti na tri mjeseca, stopedeset je napisao, dobra kuća. Onaj koncipist je bio tri puta kod mene. Hoće trideset forinti na tri mjeseca, pa bi zato dao šezdeset. Ja sam se

opitao. Zahlungsbogen²⁵ je založio, sam ima suhu bolest. Odbio sam ga - jer se činovničkim mjenicam po smrti penzija ne daje. Onih pedeset forinti kod Langa je po svoj prilici izgubljeno.

LJUBICA: Kako to? Ta prije tri tjedna je otvorio trgovinu?

GRAHOVAC: Da! - al danas je otvorio konkurs. Mjenicu one opančarice s potoka ću danas protestirati, pa ćemo egzekvirati. Dvadeset forinti ste joj dali, a dva puta prolongacija po deset forinti čini četrdeset.

LJUBICA: A hoćemo li od toga gada novce dobit?

GRAHOVAC: Sve ne, mislim. Bio sam u tom smradu - fuj - muž na umoru - ona noseća - vojnici u kući na egzekuciji radi štibre - šestero smradne djece - sve prnjavo - a cijela ropotarnica ne vrijedi ni dvadeset forinti!

LJUBICA: Bagaž! - e šta, prodat treba - kad ne ima šta jesti - nek crkne. - Ali sad idite k notar!

ĐURO (za sebe): Bože! zar ne imaš više sodomske i gomorske strijele?

GRAHOVAC: (odlazeć): Sluga pokoran! - (Vrati se.) Da, recite svomu budućemu, nek ne piše tako stekliški! - Vi znate moj odnošaj prema - (Ogleda se, Ljubica migne glavom.) Tamo sam ga našao u crnoj knjigi među prvimi - ako nećete samovati - recite mu to, gospodično. (Pokloni se.)

LJUBICA: Dobro, dobro! dakle u dva sata, Grahovac - zbogom! (Grahovac ode, uto dođe Jelica.)

ĐURO (za sebe): A, dobro da se znamo! (Grahovac ode, Jelica uđe.)

Prizor 9.

LJUBICA, JELICA, ĐURO, SLUGA

JELICA (uniđe noseći pokrivalo i tanjure, da prostire stol; za njom nosi sluga stol i postavi ga usrjed pozorišta.)

LJUBICA: Jelice, ne ide još gospodin Cvjetinić?

JELICA (spremajuć stol, gleda kroz prozor - sluga ode): Ne! ne ide - al ženska njeka je upravo ušla u kuću!

LJUBICA: Ženska? - koja? - (Potrči k prozoru, Jelica ide prema Đuri.)

JELICA (za sebe): Siromah doktor se poti još u krinolini.

ĐURO (šapće Jelici): Zaboga, izbavite me!

JELICA (opaziv, da se okreće Ljubica): Zaboga šutite! (Njetko kucne.)

LJUBICA: Slobodno!

²⁵ zahlungsbogen (njem.) - platni iskaz

Prizor 10.

LJUBICA, JELICA, ĐURO, PAUNOVIĆKA

LJUBICA (opaziv Paunovićku - za sebe): O! - no, hvala bogu - eto ti vraga!

PAUNOVIĆKA: Službenica - draga frajljice - kako ste - kako - živa - zdrava, lijepa -

JELICA (za sebe): Pomozi, bože! - ta će se sama na objed pozvati!

ĐURO (za sebe): Ovdje kanda se sve vještice sastaju.

LJUBICA (nestrpljivo): Hvala na pitanju - gospojo Paunovićko! - želite možebit što god? - Izvolite malko sjesti! (Sluga dođe pa postavi dvije otvorene boce vina, čaše i tanjur sa slasticami za objed na stol.)

PAUNOVIĆKA (za sebe): Danas ćemo se ovdje gostit.

JELICA (za sebe): Sad kanda si ju prilijepio.

PAUNOVIĆKA: Ja - ništa, da pravo kažem - bila sam kod Cvjetešićke - pa ajd malo k frajljici, rekoh; bit će doma, rekoh; kod Cvjetešićke sam kavicu pila - al znate, sama cikori-ja - no ta nije takova, rekoh - kao kod frajljice Ljubice, rekoh; ujutro sam bila u kloštru, bila je velika misa - sestra Peregrina mi je dala kolača.

LJUBICA (za sebe): Spasi me, bože!

ĐURO (za sebe): Bogme, kanda je veliki petak!

PAUNOVIĆKA (šnofa opet): Martinićka ima dijete! - otac i majka imaju crne vlasi - a sinčić - je blond - ha, ha, i to ima kvaku, rekoh! - A jeste li čuli - Filda Frankovićeva se udaje - nevjera se udaje - znate, ona nosata - a za koga? ha, ha, ha! za staroga savjetnika Britvića - no, ta će ga obrijat - stari ima noge kao vlat - rekoh - a nosata Filda pozna dobro garniziju - no, rekoh - rogovci ne fale starcu.

LJUBICA (sve nemirnija. Jelica ide k prozoru, gleda, pa migne glavom, da nije).

PAUNOVIĆKA (šnofa opet za sebe): No! - neće me vražja vjera pozvat. - Beštija skupa - a ja ne idem! (Glasno.) Da, slatka frajljice! - stara Haraminčićeva ima nov šešir - ha, ha - per amorem dei!²⁶ - na njem samo cvijeće - no, ti toga trebaš, stara kravo, rekoh - revera, strašni ljudi!

ĐURO (za sebe): Revera, stara nakazo!

PAUNOVIĆKA (šnofa): A šta ste kuhali - danas? Ja jušicu i govedinicu i malo repe - ah, dragi bože, rekoh, da nisu dobri ljudi na svijetu, rekoh, koji ti katkad pečenkicu daju, kao frajljica Ljubica, rekoh - ti ne bi znala, što je dobro - revera, vašoj kuhinji čast i poštenje.

LJUBICA (za sebe): I tebe još trebalo! (Glasno:) Ne znam, bogme! - al dodite sutra na kavicu!

PAUNOVIĆKA (za sebe): Skupa beštija! - a danas ne! nego svoje mlade kurmahere pitaš kao purane! (Glasno:) O, odviše ste dobri, slatka frajljice! - al danas mi je zlo - revera zlo - a! (Ogleda se na stol.) vi imate danas goste! - ja bi molila kapljicu vinca - strašno zlo -

LJUBICA (za sebe): O! (Glasno:) Izvolite! - Jelice, daj čašu! (Jelica hoće da natoči.)

PAUNOVIĆKA (ustane, drži čašu): Kapljicu, draga - samo kapljicu - dost, per amorem dei. (Jelica toči punu čašu.) Mislite, da sam pijanica?

²⁶ per amorem dei (lat.) - za ljubav božju

JELICA (za sebe): Znamo se!

ĐURO (za sebe): A od čega taj paprikaški nos?

LJUBICA (za sebe): Vrag ju odnio.

PAUNOVIĆKA (gleda stol): A i piškotice? - Smijem jednu? (Uzme si dvije, za sebe:) To je valjda za kakvoga kanarinca! he, he!

ĐURO (za sebe): To nisam znao, da aždaje piškotu žderu.

LJUBICA: O molim! (Za sebe:) Besramnice!

PAUNOVIĆKA (sjedne pa namače piškotu u vino): A! -

(Cmokne jezikom.) Revera, čast i poštenje vašemu vincu, revera! - uvijek je dobro! - (Za sebe:) Beštija, nikad mi takvoga nije dala. (Pije i ispije čašu.) A! - Jelice, još malo! (Jelica smijuć se, utoči još jednu čašu.)

ĐURO (za sebe): Ala loče - ima grlo kao sito!

LJUBICA (za sebe): To je odviše!

PAUNOVIĆKA (ustane pa uzme još tri piškote i metne ih u torbu): Ha, ha! za mojega kanarinca - s dopuštenjem. (Za sebe:) Čekaj, beštija! (Na glas:) Ah, slatka frajlice - kako lijepo pjeva! al onoga drugoga s crnom kapicom - predstavite si - mačka ga odnijela - revera odnijela! (Pije.)

ĐURO (za sebe): Odnio vas obje vrag!

PAUNOVIĆKA (pije pa namače, za sebe): Baš ne idem! (Glasno:) Ha, ha! - doktor Radić.

ĐURO (za sebe): Hier! - oho!

JELICA (gleda onamo, smijuć šapće): Pazite sad, gospodine doktore!

LJUBICA: Šta je?

PAUNOVIĆKA: Ha, ha! toga sam iskefala i desno i lijevo! - Zagreb ga je pun! revera pun! - kako ste mi rekli - filjarke te viču - vidiš doktora iz Beča - ali ga jesu - ha, ha!

ĐURO (za sebe): O! - ti -

JELICA (Đuri): Pst - zaboga!

PAUNOVIĆKA: Vi imate novoga gospodina u stanu, (vrata se otvore, sluga daje Jelici vrč vode i čaše, Jelica nosi polagano) Cvjetinića - znam ga!

ĐURO (za sebe): Zaboga! zlo je!

LJUBICA: A što?

PAUNOVIĆKA: Hm! dobar čovjek - mehko srce - pa šta je sa onom -

ĐURO (Jelici): Polijte ju vodom, zaboga, il Marko!

JELICA (kanda se popikne pa pusti vrč, da se voda na Paunovićku izlije, čaše se razlupaju. Paunovićka skoči, i Ljubica.)

PAUNOVIĆKA (vrisne): A! - beštija - beštija - moj šešir - beštija - moja mantilja -

LJUBICA: Luda - što si načinila (potrči k Jelici).

JELICA (šapne Ljubici): Da stara otide, gospodin Cvjetinić će odmah doći -

LJUBICA (smijuć se, za sebe): Dobro! - (Vikne): Jurić! (sluga dođe) odvedi gospoju u gornju sobu - a međutim zapregni, pa ju odvezi kući! - Oprostite - (Pokloni se.) Jelice, hodi sa mnom! (Jelica i Ljubica odu nalijevo, Jelica namigne Đuri.)

PAUNOVIĆKA: Beštija! - beštija! (Ode ljuta, za njom sluga.)

ĐURO (poslije stanke): A! hvala bogu, spašen! (Izađe, ide prema vratima.)

Prizor 11.

ĐURO, VLATKO

ĐURO (sukobi se u vratâ s Vlatkom): Lud si, kume!

VLATKO (u čudu): Ti? - gdje si bio?

ĐURO (pokazuje na krinolinu): E, u krinolini sam se potio dva sata! - Al zaboga moram - (Odlazeć:) Danas je odlučni dan, pamti, što sam ti rekao, budi ljubezan! - Adieu! (Ode brzo.)

Prizor 12.

VLATKO, kašnje LJUBICA i JELICA

VLATKO (sam): "Danas je odlučan dan!" - "budi ljubezan". Ja ne razumijem toga čovjeka! - Mjesec dana ga slušam - pa radim, šta želi - hm! - "danas odlučni dan" - razbij si glavu - badava - (Gleda stol.) A, prostrt je stol! - već me čekaju valjda! fina žena, ta Ružićeva - a kako ju pjesništvo zanima - a, ide!

LJUBICA (za njom Jelica): A, bonjour, dragi gospodine Vlatko! (Grozi se prstom.) Gdje ste bili?

VLATKO (se pokloni): Oprostite, gospodično -

LJUBICA: Ne - ne treba isprike - znam, da ste dobri! Jelice, daj stolice, drago dijete, - pa onda donesi juhu! (Jelica primakne dva naslonjača k stolu, pa onda ode.)

LJUBICA: Izvolite! (Vlatko sjedne na jednu, a ona na drugu stranu.) Tako! - a nikakve cifrarije - kanda je to vaša kuća -

VLATKO: O! zacijelo mi je tako mila, kao što moja!

LJUBICA (za sebe): Sad valja početi! (Glasno:) Vidite, želila bi, da budete uvijek za tim stolom - al vi - vi ste leptir, kao što i drugi!

VLATKO: Manje možbit nego mislite, gospodično - pa ako jesam, vjerujte, ja se držim uvijek jednog cvijeta. (Jelica donese juhu, postavi ju na stol, pa iziđe. Ljubica daje juhu najprije Vlatku.)

LJUBICA: Je l' dost? dobra djeca rado juhu jedu.

VLATKO: Hvala lijepa! - Bilo vam jelo u slast, gospodično!

LJUBICA (umiljato, mećuć sebi juhu): Hvala! hvala! - o, danas će mi zacijelo slatko biti! - (Jedu, vrata srednja se naglo otvore, Paunovićka keseć se viče: - Dobar tek! ha, ha, ha! Dobar tek želim, - vrata se opet brzo zatvore.)

LJUBICA (ljuto skokne, pusti žlicu): Besram -! (Osvijesti se.) Nesretna žena! - suluda je, stoji u susjedstvu, - pa dođe svaki dan, da želi dobar tek!

VLATKO: Čudna ludila!

LJUBICA: E! - je l' dobra juha - hoćete l' jošte?

VLATKO: Osobita! - al hvala.

LJUBICA: Vi niste dobro dijete! - (Natoči vina.) Izvolite! (Vlatko se zahvali.) Čujte, gospodine Vlatko! - da istinski govorimo - vi ste uvijek nekako tužan, nekako zamišljen, (kokešno) a? (Jelica uđe, donese drugo jelo, pa ode.)

VLATKO: Ja?

LJUBICA (kokešno nudeć mu jelo.) Izvolite! a ne, ne - ovaj komadić je ljepši - da, molim - uzmite ovaj - da, da, to sam opazila, al vi ništa ne pijete - (pritoči).

VLATKO: Ne mogu toga tajiti - katkad jesam! - Šta ćete, gospodično! - čovjek, koji je ovakovim putem udario, kojim sam - ima prečesto tugi razlog!

LJUBICA (za sebe): Plah je - sve fraze! (Glasno:) Čovjek pjesnik, da! - izvolite još! - al ti razlozi? - al pijte zaboga. (Posrkne sama, nagne glavu, nasloni se natrag.) Vidite, ja uopće nisam ljubopitna, kao druge žene - al kod vas - jesam veoma. (Jelica donese treće jelo.) Al, Jelice, ti polagano nosiš jela.

JELICA: E, kuharica je kriva! (Ode.)

VLATKO: Kod mene? - to mi je velika čast, osobito, jer znadem vaše dobro srce, gospodično.

LJUBICA (za sebe): Strašno je nespretn! - To ide strašno polagano! - al do srca smo, hvala bogu, došli! (Nudi mu jelo.) Uzmite! - al vi ništa ne jedete, ništa ne pijete, - to mi nije osobita čast! - ovo jelo sam osobito za vas pripremiti dala - ha, ha, ha - o znam, šta vi rado jedete! - Vi se čudite - e, imam i ja svoje policajne špione! - Al ti vaši razlozi mi ne idu iz glave - valjda je to tajna, a? - a, da, da, vidite - u tom grmu zec leži!

VLATKO: Za vas tajna? Ne, ne - ne mogu vam toga zašutiti.

LJUBICA (za sebe): A! topi se led - topi! (Glasno:) Pijte! (I ona pije. - Jelica donese četvrto jelo i ode.)

VLATKO (uzme od jela, što mu Ljubica nuda): Vi imate srce vrijedno i čutljivo - vi mi se nećete rugati! Ja ljubim!

LJUBICA (kao u čudu): A!

VLATKO: Da! ljubim strasno djevojku - ne radi lika - ne radi bogatstva - već radi vrijedne duše i vrla srca.

LJUBICA (za sebe): Hvala bogu - sad baš živo tjera! (Glasno:) No, pa ju uzmite, to je najkraći put! - čemu žalosti? - Kako se ta sretnica zove? - Al ne, ne, ne trebam imena znati - (Lukavo i kokešno:) Znam ga iz vaših pjesama!

VLATKO: Ja sam čovjek siromah - ona bogata - to je neravno, to je moja nesreća - pa kako da me žena hrani, da sam u njezinoj kući gost?

LJUBICA (za sebe): Za današnji dan - luda načela! (Glasno:) Pijte, molim vas! - i ja ću - no, meni za volju, zaljubljeni moj pjesniče - da bog dâ, ljubav se na sreću navratila! (Kucaju se, piju.)

VLATKO: Ah! da bog dâ!

August Šenoa: Ljubica

JELICA (donesse opet jelo, za sebe): Doktor vreba u mojoj sobi - a ovi se kucaju - nazdravlje - gotov je.

LJUBICA (gleda sat, za sebe): Polak dva! (Zovne Jelicu, tiho:) Ne ima još Grahovca?

JELICA: Ne ima! (Ode.)

LJUBICA: Uzmite! - ove kolače sam ja radi vas pekla, Vlatko! - no uzmite - meni za volju, (prelomiti kolač) ja polovicu - vi polovicu. (On uzme.)

VLATKO (za sebe): Kao majka!

LJUBICA: Vlatko! jesam li vam mila?

VLATKO: O, da!

LJUBICA: Ako jesam, a vi ćete mi ispuniti jednu želju, (ljubežno tobož) hoćete li?

VLATKO: Ako mogu, drage volje!

LJUBICA: Možete! Ruku amo, poštena riječ, da hoćete!

VLATKO (pruži ruku): Evo je! - tvrda vjera!

LJUBICA (digne čašu): Živila ljubav!

VLATKO (kucne se): Živila dovijeka!

LJUBICA: Al prije mi čitajte pjesmu koju - ja ih veoma ljubim - hoćete li, Vlatko?

VLATKO (izvadi knjižicu): Drage volje, draga gospodično! (Čita:)

Srce tvoje sileno je more,
Tu bisera na dnu sjaje sila; -
Ah, da biser osvojiti mogu,
Tve dražesti, moja dušo mila; -
Ah, da mogu ljubiti tvoje lice,
Dovijek, dovijek; divna mi Ljubice.

LJUBICA: Krasno - krasno! (Za sebe:) Strašno naivan čovjek!

VLATKO (čita dalje):

Al zla sreća razvrgla nas dvoje,
Razne nam je dosudila pute,
A to - (Jelica uđe.)

JELICA: Gospodično, molim.

LJUBICA (za sebe): A! (Glasno:) Oprostite časak! (Ode s Jelicom.)

VLATKO (sam).

LJUBICA (povrati se s papirom): Vlatko! - vi ste mi dali poštenu riječ, da ćete mi ispuniti želju! (Vlatko ustane.) Čista vaša ljubav me je dirnula! - Ja ću ju štititi i braniti - to će moja sreća biti - vi ste bojazljiv - znam to. Moram dakle ja početi. Ja hoću da budete čovjek ravan svojoj budućoj ženi - da imadete nješta svoga imetka - nije trebalo toga, al i tako je dobro! - Moja želja jest, da ovo primite. - (Predade mu papir, u njem banke, za sebe:) A, svršeno je! (Uto se pootvoraju vrata, Đuro viri unutra.)

VLATKO (okamenjen otvara papir i gleda banke): Me - - meni sedam tisuća!

August Šenoa: Ljubica

LJUBICA (koketno se smijuć, kima glavom): Da, Vlatko!

VLATKO (živo): O ne, ne, toga primit ne mogu.

LJUBICA: A poštena riječ!

VLATKO (pohiti k njoj, uhvati ju za ruku, ljubeć ju): O! - plemenita dušo, kako da vam to hvalim - vi - vi ste mi više nego majka - vi ste izvorom sve moje sreće!

LJUBICA (poljubi ga u čelo): Vaša sreća će mi biti najveća hvala - a kad bude prstenovanje?

VLATKO: O sutra - preksutra - odmah - idem, sve ću urediti - a vi ćete bit prva osoba -

LJUBICA (iduć prema prvim vratima): Zbogom međutim, dragi Vlatko - zbogom. (On se živahno pokloni.)

VLATKO (drži papir, klikne): O, sretna mene! (Ode nadesno.)

ĐURO (kod srednjih vrata - za sebe): O, luda babo.

LJUBICA (polagano odlazeć nalijevo, gleda desna vrata): Moj je! ha, ha, ha, ha! (Zastor se spusti.)

Konac drugoga čina.

ČIN TREĆI

(Soba u Ljubice Ružičeve kao prije. Soba je više urešena. Straga kraj vrata stoje dva stola. Na njih posuđe za kavu i boce vina. Spređa nalijevo stol, na njem vaza s cvijećem, za njim divan, nad divanom visi zrcalo, oko stola stolice, nalijevo spređa naslonjač i stolica, dva sluge i Jelica češće odlaze i dolaze. Zgora velik visi svijećnjak.)

Prizor 1.

LJUBICA, JELICA, SLUGE

(Ljubica na mlado odjevena. Ima ružičastu haljinu modrimi vrpčami urešenu. Na glavi omašan vijenac od umjetna cvijeća, o vratu zlatan lanac, na rukuh narukvice zlatne, o njedrih kitu cvijeća. Čim se zastor dignu, stoji na lijevoj strani, čas redeć, čas mirišuć cvijeće na stolu, često se gleda u zrcalo i napravi kosu il vijenac; radosna je. Kad se zastor dignu, stoji Jelica svečanije odjevena na stolcu usrjed pozorišta, pa užije svijeće na visisvijećnjaku. Sluge namjeste i nose čaše i čašice na stolove.)

LJUBICA (pred zrcalom): Jelice - je li slastičar donio torte i slaštice?

JELICA (sa stolca): Jest, jest! - tri torte! - na najvećoj, onoj crvenoj, stoji u vijencu napisano "Živili Vlatko i Ljubica!" (Za sebe:) Tako mlad i lijep - pa ipak kao vrag na novce! - e, šta ćemo, na! - cekini i taliri ljepše zvone neg pjesmice!

LJUBICA (oblačeć rukavice): A sladoled? - (Ne može si zakopčat rukavice.) E! (Lupne nogom.) Hodi ovamo - zakopči mi rukavice! - (Jelica siđe, pa zakopča joj rukavice.) Al brzo, brzo, nesretna vjero - a svijeće još nisi užgala - odmah će doći gostovi - idi onda van, nek paze na mlijeko! - jesi li čula? - (Jelica je zakopčila rukavice i užge još dvije svijeće na visisvijećnjaku. Ljubica uzme hladilo, naravna svoje haljine.)

JELICA: Sladoled stoji u ledu - (Siđe i odnese stolicu na stran.)

LJUBICA (hladi se hladilom): Kad je gospodin Cvjetinić otišao? - je li se već obukao u crno?

JELICA: Jest! - otišao je po podne - al tako veseo - tako pomiješan!

LJUBICA: Dobro! dobro! - sad hajd u kuhinju, pa pazi - donesi torte unutra! - (Jelica ode.)

LJUBICA (sama): Ide svoje papire urediti - pa pozvati prijatelje - sav je smeten od radosti - nisam ni pravo s ovčicom govoriti mogla! - luda ovčice, ha, ha, ha, ha! (Ide u sredinu.) Da, danas je taj odlučni dan! - Danas ću svijetu predstaviti svoga mladoga vjerenika! - o! kako će žene pucati - osobito mlađe - ha, ha, ha! kada ih vidim! - a Zagrepčani, Zagrep-

August Šenoa: Ljubica

čani, ti će si brusiti na mene jezik. - Neka, neka. - Jezici će otupiti - ljudi će mi se klanjati - a ja - ja ću se o mladoj krvi grijati (ide opet k zrcalu), to će biti konac cijele historije! (Gleda sat.) Šest, a još nikoga. (Jelica donese veliku tortu, pa ju postavi na zadnji stol.)

JELICA: Evo torte!

LJUBICA (ide onamo, gleda ju): Lijepa je, prelijepa! (Za sebe:) Moja će luda ovčica skakati od veselja!

JELICA (za sebe): Svakako slađa nego ti, babo! (Glasno:) Velika soba za ples u drugom katu je rasvijetljena.

LJUBICA: Je li Jurić bio kod onoga praktikanta, koj će udarati u glasovir?

JELICA: Jest! - doći će, milostiva gospodično!

LJUBICA: To sam znala! - za komad pečenke svirati će cijeli večer! (Njetko kuca na vrata.) A, njetko ide! - Slobodno.

Prizor 2.

LJUBICA, JELICA, GRAHOVAC

GRAHOVAC (u crnoj surki, bijelih rukavica, nosi klobuk i štapić): Moj poklon, gospodično!

LJUBICA (dade mu ruku): A! dobro došli, vi ste uvijek prvi na mjestu. (Jelici.) Uzmi štap i šešir, pa ga odnesi u svoju sobu! - i sve druge haljine - jesi li čula? (Jelica sa šeširom i štapom ode.)

Prizor 3.

LJUBICA, GRAHOVAC

LJUBICA (hladeć se hladilom, sjedne na stolac): No - tko je pravo govorio? - vi ste uvijek bili nevjerujući Toma - ha, ha, ha - a sad je ipak na moje izišlo.

GRAHOVAC (legne rameni): Hm! - da - napolak barem!

LJUBICA (hladeć se): Napolak?

GRAHOVAC: Da - vi ćete se zvati gospoja Cvjetinićeva - a gospodin Cvjetinić imati će kesu gospođice Ljubice Ružičeve! To je sve! Ženidba, ha, ha, mislite, da ste ga tim čvršće privezali? Slabije neg prije ženidbe će vam privezan biti; bez ženidbe možete ga otjerati, po ženidbi morate ga držati, ako i ne gazi uvijek jedini put zakonske dužnosti. Šta je dandanas ženidba? Međusobna asekuracija, da i muž i žena pod firmom čestitosti mogu raditi i desno i lijevo, šta ih je volja. Tako rade i mlađe! - a vi -

LJUBICA (ljutita digne se): Grahovac!

GRAHOVAC: Nikakve iluzije, gospodično! mi se znamo već dugo, mi smo kao brat i sestra, pa si možemo istinu u brk reći. Cvjetinić se ne ženi s vami, već s vašom kesom -

LJUBICA (nestrpljivo, lupka se hladilom po ruci, šecúć): Opet onu staru komediju - dosta, dosta - al à propos! - o tom još ne zna nitko ništa?

GRAHOVAC: Ako vi niste ništa rekli - nitko.

LJUBICA (gledajuć se u zrcalo): Ja? Ni živoj duši! Gosti moji ne znaju, zašto sam ih pozvala. Ah! ja ću ih zateći, te mile Zagrepčane - jel'te? ha - ha - ha. (Okrene se.)

GRAHOVAC: To zacijelo! Lajat će strašno!

LJUBICA (mirišuć cvijeće): Nek laju! ja imam novaca! pa kako si mogu nov šal kupiti, tako mogu i mlada čovjeka.

GRAHOVAC: Da! - al šal samo vam služi, a mlad čovjek? - Hm, to ne bi rekao. Al kraj svega toga moram vam čestitati, prvo, što ste pokazali, da niste još rutinu davno prošlih vremena izgubili, drugo, što će pri takovom centraliziranju vaše slasti u jednoj osobi bidžet svakako manji biti, jer će Cvjetinić paziti na to, što se contenance zove.

LJUBICA: O! mislite li vi, da među nama čuvstva biti ne može?

GRAHOVAC: Čuvstva? ha, ha, ha! - Gospodično! vi ste zaboravili, da tu ne stoji golobradović Vlatko - već Grahovac, koji toliko prakse ima, kao što i vi. A taj Grahovac vam veli, da bog Amor nije nikad razbio svoga ostana za njedrima od kaučuka, da Julija nije Romeu svoje sentimentalne fraze kroz krive zube šaputala.

LJUBICA (ljuto lupne ga hladilom): Besramniče! vaš jezik je sama bodljika. (Čuju se koraci izvana:)

GRAHOVAC: Ne pravite zaboga škandala - da nas zateče vaš suđenik, mislio bi, da ste mu se prije svadbe iznevjerili - ljudi idu. (Njetko kuca.)

LJUBICA: Slobodno!

Prizor 4.

LJUBICA, GRAHOVAC, baronica BODIĆEVA sa sinom EDUARDOM, kašnje JELICA

LJUBICA (klanjajuć pohiti k vratima): A! dobro došli, draga baronice - dobro došli - skinite šešir - molim - i mantilju. (Rukuje se s baronicom, skida joj mantilju i šešir - daje to Grahovcu.) Držite to međutim.

BARONICA (malo glavom pozdravi Grahovca): Bonjour! ma chère! - al odviš ste dobri! - nu, šta je to? - ta vi ste danas bal paré.²⁷ (Za sebe:) Stara budala!

LJUBICA: E, to je tajna! (Skokne mladomu pa ga poljubi.) A nisam vas ni opazila, slatki moj dragi Edica! (Za sebe:) I toga derana je morala donijeti

EDO: Ja sam baron - a nisam Edica.

GRAHOVAC (za sebe): Tvoja baronija je negdje u mjesecu.

LJUBICA: Al, draga baronice! - izvolite sjesti! (Vodi ju k divanu.) Ovamo - ovamo! A Edica kraj vas! (Baronica sjedne i mali kraj nje.) Jelice, Jelice! (Jelica uđe.) Odnosi haljine! (Jelica ih uzme od Grahovca pa ode.)

²⁷ bal paré (franc.) - svečani ples

August Šenoa: Ljubica

BARONICA (hladeć se hladilom): Malda nisam doći mogla, ma chère!

LJUBICA: A?

BARONICA: Ma foi!²⁸ vi znate, kako sam nervozna - cijeli dan me popada muka - c'est terrible!²⁹ - sezona je doduše kasna - al morat ću putovati u koju kupelj.

GRAHOVAC (za sebe): Da - u Petrovu! (Glasno:) Da! - to vrijeme se strašno mijenja, sad kiša, sad sunce - sad vjetar!

BARONICA: Moj cousin, grof Ehrenthal, pozvao me doduše na svoje imanje u Štajerskoj, al - il y a des difficultés³⁰ -

GRAHOVAC (za sebe): Da, baronica ne ima novaca za željeznicu. (Glasno:) Lijepo mu je imanje.

BARONICA: A, vi ste tamo bili? c'est joli, n'est-ce pas?³¹ Al uzeo je za ženu neplemkinju - une mésalliance.³² (Ljubica ravna međutim svoje narukvice, da se vide. Baronica za sebe:) Kako prostačina svoje zlato na ogled meće.

EDO (zrikne): Mama, ja sam gladan!

GRAHOVAC (za sebe): Vjerujem, mladi baron obično supira krumpir.

LJUBICA (ustane, pohiti stolu pa uzme slasticu): O, lako zato! - evo, baroniću! (Dade mu ju, a on ju pohlepno jede.)

BARONICA (braneć tobož): Al ne, zaboga! doktor mu je prepisao dijetu -

GRAHOVAC (za sebe): To jest, kesa je prepisala.

EDO: Mama, to je dobro! zašto ti toga ne kupuješ? (Ljubici.) Ja bi još - još! (Ljubica donese još komadić, on opet jede.)

LJUBICA (gleda sat, za sebe): Vlatka još, ne ima!

GRAHOVAC (baronici): Jeste li zimus polazili kazalište?

BARONICA: Hrvatsku komediju? - fi donc³³ - tko će to gledati? - a talijansku operu? - toujours le même!³⁴

LJUBICA: O! ja imam ložu! (Njetko kuca.) Slobodno!

²⁸ ma foi (franc.) - vjere mi

²⁹ c'est terrible (franc.) - to je strašno

³⁰ il y a des difficultés (franc.) - tu ima poteškoća

³¹ c'est joli, n'est-ce pas? (franc.) - lijepo je, zar ne?

³² une mésalliance (franc.) - mezalijansa, ženidba društveno neravnopravnih partnera (npr. plemića i građanke)

³³ fi donc (franc.) - fuj!

³⁴ toujours le même (franc.) - uvijek isto

Prizor 5.

LJUBICA, BARONICA, EDO, GRAHOVAC, LJUBIĆEVA, kći njezina MALVINA, VUIĆ,
zatim JELICA.

GRAHOVAC (za sebe): Evo jata grabežljivih ptica!

BARONICA (za sebe): Voila des bêtes!³⁵

LJUBICA (skokne odmah s početka, klanja se, ljubi se sa ženskim): A! - drago mi je - drago - drago, Ljubićeva! - a moja Malvino! - dobro došli, gospodine Vuiću - (Rukuje se s njim.)
Molim vas; dajte sve Jelici. (Svlače se, Jelica odnese.)

LJUBIĆEVA: Zdravo, draga frajlice! - već sam se bojala, da ćemo prvi biti. (Za sebe:) Šta je to, je l' stara poludila? - Ah, ta nesnosna baronica!

BARONICA (za sebe): Mon dieu! ta nesretna sekretarica!

LJUBICA (vodi ih napred i predstavi): Gospoja baronica Bodićeva. (Ova se aristokratski pokloni.) Gospodin Grahovac.

VUIĆ (pokloni se): Imam čast! - (za sebe) svaki dan viditi ga u svom uredu u mjembenom sudu.

LJUBICA (dalje predstavi): Gospoja sekretarica Ljubićeva, a kći gospodična Malvina! - gospodin adjunkt Vuić - - izvolite sjest. (Ljubićeva sjedne u naslonjač na lijevoj - Malvina u naslonjač na desnoj strani, kraj nje na stolicu Vuić, Grahovac na stolicu na lijevoj strani. Prilikom predstavljanja odšulja se Edo, pa razgledava stale s vinom i tortom, uštine štogod, pa jede.)

LJUBICA (Ljubićevoj): A gospodin suprug neće doći?

LJUBIĆEVA: Kašnje, kašnje! - Vistira se u "Dvorani" - međutim je bio gospodin Vuić tako dobar -

VUIĆ (koj je Malvini, hladećoj se hladilom, do sada šaputao, prenese se, pokloni): Da, ja sam bio tako dobar -

BARONICA (smijuć se za hladilom): Ha, ha, ha! c'est drôle!³⁶ (Glasno:) À propos! - ta vaša haljina je krasna, gospojo Ljubićeva! - gdje ste ju kupili?

LJUBIĆEVA: Kod Langa - kod Langa - samo za ljeto.

VUIĆ (Malvini): Smijem li molit za prvu kadrilu?

MALVINA: Da!

LJUBICA (za sebe): Još ga ne ima!

BARONICA: Ma foi! ljetošnja moda mi se ne mili.

LJUBIĆEVA: Au contraire!³⁷ meni se veoma mili - tako lahka!

BARONICA: C'est trop bizarre!³⁸

VUIĆ (uzme Malvini hladilo, pa ju hladi): Šta ste se zamislili, gospođice! - zar ste tužni?

MALVINA: O ne! vruće mi je. (Šapću si dalje.)

³⁵ **Voila des bêtes!** (franc.) - Evo zvijeri!

³⁶ **c'est drôle!** (franc.) - to je smiješno!

³⁷ **Au contraire!** (franc.) - Naprotiv!

³⁸ **c'est trop bizarre!** (franc.) - to je suviše neobično

GRAHOVAC (gospojam): Vidite, gospoje! - nestalnost krasnoga spola se i u formi pokazuje - vi mijenjate svake godine četiri puta modu - kao što i srce, a mi muškarci -

BARONICA: Svaki dan, ma foi!

LJUBIĆEVA: I više puta za dan!

GRAHOVAC: Jer nas vi k tome nukate.

VUIĆ (umiljato Malvini): Mijenjate i vi često srce?

MALVINA (benasto): Ne znam, zašto!

LJUBICA: Grahovac je zloban čovjek - pesimista.

GRAHOVAC: Grahovac je odviše praktičan čovjek, da bude liričkim pjesnikom!

BARONICA: Al da vam kažem, da meni pjesmu sastavite - vous refuserez?³⁹

GRAHOVAC: Ja ne umijem lagati - a poezija je laž!

BARONICA (za sebe): Impertinent!⁴⁰

VUIĆ (Malvini): Kako taj čovjek o pjesničtvu blebeće.

MALVINA: A i bome jest to fad te pjesme.

LJUBIĆEVA (pokazujuć na Vuića i Malvinu): O ne, nije uvijek - gledajte Vuića i moju Malvinu.

MALVINA (prenuv se): Šta hoćeš, mama? (Vuić smeten ustane, pokloni se Ljubici.)

VUIĆ (smeten): Smijem li moliti za drugu ili treću kadrilu, gospodično? (Baronica ga gleda kroz očalin.)

LJUBICA: Oh! oprostite - al ja sam na sve angažirana sa gospodinom Cvjetinićem.

VUIĆ: Žao mi je!

LJUBIĆEVA (za sebe): Cvjetinić - šta je to? - (Glasno:) Dakle će još tkogod doći?

LJUBICA: A, jošte mnogo! (Za sebe:) Al Vlatko, Vlatko još ne ide, - već je vrijeme, da se nosi čaj i kava.

BARONICA (za sebe): C'est déjâ ennuyant!⁴¹ (Za vrijeme ovoga govora jede Edo svejednako, konačno uhvati bocu objema rukama, pije više puta, supijan stavi se u kut držeć bocu.)

BARONICA (videć, da Ede ne ima): Edouard? ou est-il?⁴²

SVI: Edouard? (gledajuć u čudu u kut.)

EDO (pijan - ponavlja majku): Edouard ou est-il? ha, ha, ha! (ide klimajuć napred) - ja - ja sam baron - tortu daj, babo!

SVI: Zaboga! (Svi skoče.)

GRAHOVAC (za sebe): O! baronskoj glavici se magli!

BARONICA (skokne): Mon dieu! - strašno, c'est terrible!

EDO (Ljubica hoće da mu uzme bocu, on ju lupne rukom): Marš - stara, marš - ja sam baron! (Sve više klima, Grahovac ga uhvati, pa ga nosi u sobu na lijevo.)

GRAHOVAC: Umirite se, gospo baronice, položit ću ga tamo na divan. (Ode.)

³⁹ **vous refuserez?** (franc.) - odbili biste?

⁴⁰ **Impertinent!** (franc.) - bezobraznik!

⁴¹ **C'est déjâ ennuyant!** (franc.) - to je već dosadno

⁴² **Edouard? ou est-il?** (franc.) - Edouard? Gdje je on?

BARONICA (hoće za njim, drugi se gledaju smiješeći): Ah! - c'est trop!⁴³ pustite me - nesretno dijete.

LJUBICA (obustavi ju i posadi opet na divan): Al molim vas, umirite se, baronice. (Za sebe:) Toga je još trebalo!

LJUBIĆEVA: Da, umirite se, baronice. (Za sebe:) Škandal! (Vuić i Malvina opet su sjeli pa si šapću.)

BARONICA (držeć si maramu k ustima): Ah! - to će me ubit - mon dieu! - moja glava! (Za sebe:) To se samo u prostačkoj kući zbiti može! (Čuju se koraci, mladi se prenu, Ljubica skokne, pohiti veselo prema vratima, da se svi gledaju u čudu.)

LJUBICA (klikne): Ah! - Vlatko ide!

Prizor 6.

PRIJAŠNJI, PAUNOVIĆKA.

PAUNOVIĆKA (uđe brzo, ogrli i ljubi Ljubicu, ova se izvine teško i ide nekoliko koraka natrag, svi se prenu): O, draga frajlice! - slatka frajlice! - gratuliram - gratuliram! o, kako ćete sretni biti, rekoh - tako lijep, živ i zdrav mladić, rekoh - o! o! ne branite se - da, da, znam ja sve, ha, ha, ha, stara Paunovićka ima fin nos - da! - da!

LJUBICA (za sebe, sva ljuta i smetena, međutim se vratio Grahovac zapanjen): O!

SVI (tiho među sobom): Što je to?

PAUNOVIĆKA: Bila sam po podne kod Valetićke - idem po ulici - pak vidim, kako dečko k vam tortu nosi - ki je bijes, rekoh - pak pitam dečka, kamo to nosi. "Gospodični Ružićevoj." Ja to pogledam. Crvena torta. Na njoj vijenčac, a dva golubića - oh, tako lijepa - pak napisano "Živili Vlatko i Ljubica!" Živili, rekoh! - sad se znamo - pak sam pitala - pa sam čula, da je danas vaše prstenovanje s gospodinom Cvjetinićem - da, da, s mladim Cvjetinićem!

SVI (u čudu): A!

GRAHOVAC (za sebe): Na zdravlje!

PAUNOVIĆKA (sve dalje): Pa ja gledam vaše prozore, pa vidim cvijeće. Istina je, rekoh! Idi k njoj, rekoh! pa joj gratuliraj, rekoh! o, kako sam vesela (grli ju opet), kao da se sama udajem. (Svi se smiju, Paunovićka opazi tortu.) A, to je ta tortica! Da, da, gledajte svi - "Živili Vlatko i Ljubica!" i vijenac. (Svi pohite onamo. Ljubica smetena migne Grahovcu, ovaj legne ramenom): Ali golubića, joj, tih već ne ima!

BARONICA (Ljubićevoj): I pravo su činili, nisu na svom mjestu bili!

GRAHOVAC (za sebe): Te je mali baron konfiscirao!

BARONICA (Ljubici): Dakle zbilja? En verité?⁴⁴

LJUBIĆEVA (Ljubici): O! to je lijepo, a nam ništ ne kaže!

⁴³ c'est trop! (franc.) - to je previše

⁴⁴ En verité? (franc.) - uistinu?

August Šenoa: Ljubica

BARONICA: Da, ništ! (Za sebe:) C'est trop, ta stara i mladić - (Glasno:) Primite dakle moje najiskrenije želje, budite sretni, draga gospodično. (Ljubeć se sa Ljubicom, za sebe iduć na stranu:) C'est trop! ha, ha, ha!

LJUBIĆEVA (ljubeć se sa Ljubicom): Da, budite sa svojim golubićem. (Za sebe, na strani:) Je l' to svijet čuo; stara sova i mlado golupče se pare! - ha! ha! ha!

MALVINA (ljubi Ljubicu): Da, budite sretni! (Za sebe:) Nije mogao mene uzet!

VUIĆ (pristupi, pokloni se, poljubi ju u ruku): Ni ja ne mogu na ino, neg da vam, velecijenjena gospodično, očito - da, velim očito, izjavim - kako me je -

GRAHOVAC (sve se keseći; složiv ruke straga, za sebe): Budući zastupnik naroda.

VUIĆ (daveć se): - mene je taj glas milo dirnuo. Venera, zaštitnica mladih srdaca (žmiri na Malvinu; svi drugi se smiju za se. Grahovac se okrene, pa gleda gore), neka vas štiti do vijeka! (Živahno se pokloni pa ode na stranu, svi se smješkuju.)

GRAHOVAC (za sebe): Amen! hvala bogu.

PAUNOVIĆKA (za sebe): Al ju jesam! beštija! - pa nije me ni pozvala.

LJUBICA (smetena stoji čas - zatim stidljivo tobož, krijuć ljutinu): Hvala vam lijepa na svem - da, danas ću slaviti prstenovanje sa Vlatkom - Cvjetinićem - htjela sam vas zateći kašnje - al sad sve znadete - a on će odmah doći!

Prizor 7.

PRIJAŠNJI, JELICA.

JELICA (uđe brzo): Milostiva gospodično! - čovjek mi je za vas pismo dao! Evo ga! (Daje ga.)

LJUBICA (nemirno): Za mene? (Uzme ga, raspečati ga brzo, ide napred, kraj naslonjača nalijevo - čita - blijedne - trese se - metne ruke pred obraz - vrisne:) A! proklet bio! (Sruši se u naslonjač, pismo joj padne iz ruku. Paunovička priskoči, svi pristupe uz nju.)

SVI: Šta je? - Šta je, zaboga?

PAUNOVIĆKA (metne brzo očale na nos): Da vidimo! (Svi pristupe, čita:) "Velecijenjena gospodično! Oprostite, što ne mogu sam doći" - (Pozornije:) Oho! (Čita opet:) "Znam, da bi mi dolikovalo vas, pravi izvor moje sreće, glavom pozvati. Ali prešni poslovi nisu dali, jer danas neće samo moje prstenovanje - neg upravo vjenčanje biti. Stoga mi je čast pozvati Vas pismeno k vjenčanju mojemu sa Ljubicom Benčićevom -

SVI (u čudu): A!

PAUNOVIĆKA (čita brže): - "što će se danas u pol sedam sati kod Svete Katarine obaviti! Vaš do smrti Vam harni Vlatko Cvjetinić." - Ha, ha, ha, ha! sa Ljubicom Benčićevom, a ne Ružićevom! - O, to je škandal! ha, ha! (Daje list dalje.) Na, na, čitajte. (Svi uzmu redomice, pa gledaju pismo.)

SVI (u smijeh): Ha, ha, ha, ha!

BARONICA: Ha, ha, ha - c'est trop! - No, gospodine Vuiću, sad stara ima dost kadrila!

VUIĆ: Ha, ha, ha - hvala za to.

LJUBIĆEVA: Sad može tortu odmah svomu Vlatku poslati - baš je zgodna - ha, ha, ha!

GRAHOVAC (za sebe): I zbilja išla je na led!

PAUNOVIĆKA: Da, da! - odletio golubić - ha, ha, ha - to sam si mislila. (Uzme opet pismo, pa hoće da još jednom čita.)

LJUBICA (Ljubica je čula sve razgovore, plane, skoči bijesna, istragne joj pismo, rastrgne ga, pogazi ga nogama, vikne): Tako! - tako! - tako - taj lopov - lopov - (Zgrči ruke, bijesna se šeće.) A meni tako laskati - a meni pjesme čitati! - O! (Lupi se pjesnicom u čelo.) O! - ja luda! ja sam vjerovala! - (Ide prema cvijeću na stolu.) Gdje to? gdje je taj lopov, da mu srce iščupam? (Lupne nogom.) Uh! (Uhvati sud sa cvijećem, baci ga.) Uh, da ga imam! (Vidi se u zrcalu.) Sa-trla ga strijela! A šta to? (Trgne si vijenac s glave, pogazi ga više puta nogom i razbije svoje hladilo na kuse.) Tako! Tako! Tako! - O, da ga imam!

SVI (u smijeh): Ha, ha, ha, ha!

LJUBICA (okrene se prema njim): Zmije! - Zmije! - Guje ljute - iz moje - kuće - - iz moje kuće! - velim vam (stane ko kamen).

BARONICA (odlazeć sa Edicom, koji [je] na viku do vrata došao): Milosrdna braća imaju još prazne sobice. - Adieu, ha, ha, ha! (Ode.)

LJUBIĆEVA (odlazeć): Grožđe je ljetos kiselo - tješite se, zbogom! Ha, ha, ha! (Ode s Malvinom.)

VUIĆ (odlazeć): Ljubica je potamnila! Moj poklon! (Ode.)

PAUNOVIĆKA: Al ju hoću - mjesec dana će pun biti Zagreb. - Zbogom - laku noć do svadbe. (Ode.) Ha, ha, ha!

GRAHOVAC (koji je dosad sve mirno stajao, pođe napred prema Ljubici, hladno): Na čije je sad izašlo?

LJUBICA (koja je dosad nijema stajala, udari u plač): Ah, takov škandal - takov škandal - (Sve više plaćuć:) A nju će sada milovati - ljubiti - ljubiti - a s mojimi novci - o! (Osovi se ljuto, odlučno:) Al ne! spasenja mi, neće - neće ljubiti - ja ću tu paklenu varalicu osramotiti - sveca mi i spasenja, hoću - odmah (ljuto) odmah! (Vikne:) Jurić (Jurić uđe.) Zapregni kola! Odvezi me k Benčiću. (Ode nalijevo.)

GRAHOVAC: Ha, ha, ha, tu da pucaš, komedija stoji za groš.

Promjena.

Zastor se mora spustiti, pa kad se opet dignu, vidi se soba udobna, nalijevo i nasrijedi vrata, nadesno stol, stolac, pisalo, sprijeda, a lijevo, naslonjač.

Prizor 8.

BENČIĆ, LJUBICA BENČIĆEVA, VLATKO.

BENČIĆ (šnofajuć): Hm! per amorem dei! - Ljubice, ti tu još stojiš - ni obučena - (izvadi sat), a za sat vjenčanje - je li to svijet ikad vidio? - oh! mladosti, ludosti! - A i vi, amice Vlatko! -

kamen kao Lotova žena. - Hm! nesretna djeca! (Briše si maramom nos.) Gledaju se, pa ne daju se od sebe, kao dvije trešnje na jednoj petljiki. Ta bit će dosta vremena - da bog dâ, da ne bude previše! (Za sebe šnofajuć:) kao kod moje stare, bog joj daj duši lako!

LJUBICA BENČIĆEVA (ovine mu se oko vrata, pa pokrije svoje lice): Oh, tatice! kako mi je dobro!

BENČIĆ (dopadno ju gledajuć): He, he, he, - gledajte ju, tu pasju capicu - kao mačka - amice Vlatko - pazite na nju! (Suze mu idu na oči, tare si oči rupcem.) - Moje jedino, drago dijete. (Poljubi ju u čelo, izvine se.) A sad idem u drugi kat, tamo čekaju gosti, - a ti se obuci, mala. (Ode brzo.)

Prizor 9.

LJUBICA BENČIĆEVA, VLATKO, kašnje ĐURO.

VLATKO (oboje se duže vremena gleda, napokon pohiti Vlatko k njoj, hoće da ju ogrli): O! moja Ljubice!

LJUBICA B.: (stidljivo se braneć): No! - Vlatko!

VLATKO (hoće da ju poljubi u usta).

LJUBICA: Ne! Ne - ovamo još ne! (Umiljato:) Kašnje.

VLATKU (pokazuje na čelo): A ovamo?

LJUBICA: No u ime božje, nesretniče! (Pruži mu čelo.)

VLATKO (ushičeno ju poljubi u čelo): Ja nesretnik? Recite, najsretniji čovjek na svijetu!

LJUBICA (izvine se): Ja bi se na vas ljutiti imala - (ljubežno) da vas toliko ne ljubim - cijeli mjesec ni glasa od sebe - je li to lijepo?

VLATKO: Al, draga Ljubice! -

LJUBICA: To radite već sada - a kašnje?

VLATKO: Ni koraka od vas, dušo!

LJUBICA (uhvati ga za ruku): O! neću vas ni pustiti! (Prene se.)

VLATKO (uhvati ju za glavicu, pa ju poljubi u čelo).

LJUBICA: Al, Vlatko! (Naravna si kosu.)

VLATKO: Oprostite - ja sam vam kosu poremetio, šta će svijet reći. (On joj gladi kosu, ona drži.)

LJUBICA: Šta zato! - nek rekne, što mu drago - samo kad sam vam po volji! - Nu sad moram ići! (Hoće da ide.)

VLATKO (pohiti k njoj, da ju poljubi): Jošt jednom. (Grli ju.)

ĐURO (pokaže se na vratih, da ga ne vide): A! - - evo ih!

LJUBICA B. (braneć se): Ne, ne, ne, ne!

ĐURO (glasno): A! Golub guče, golubica neće!

VLATKO (Ljubica se prene, on pohiti k njoj, pa ju silom poljubi u usta): O! hoće! hoće! golubica.

LJUBICA (izvine se): Ah, dragi gospodine doktore, branite me od toga strašnoga čovjeka.

ĐURO (metne šešir na stol): Razumijem, gospodično! - to znači prozom: Strašni gospodine doktore, koji vas je bijes donio, kad je ovaj dragi čovjek kraj mene! - pardon, da vas mutim, neću dugo!

VLATKO: A je li sve gotovo, dragi Đuro?

ĐURO: Jest! - kod notara sam bio - dispencija je radi oglasa u redu - pripreve za vaš sutrašnji put u Mletke svršene - sve, sve!

VLATKO (primi ga za ruku): Hvala ti, dragi brate! Ali -

LJUBICA: Al vi se odviše trudite!

ĐURO: Moram, moram! to je moja pokora! - ja sam bio proti vam advocatus diaboli - pa smo vas kanonizirali - za sveticu proglasili - rijedak slučaj - jer dandanas je malo svetica! - Ah! molim vas, drž'te Vlatka, podrežite mu malo ta pjesnička krila - nu pardon - šta sam rekao - kraj tako medenih kolača, kao što vaše usnice (pokloni se), zaboravit će lepršasti Romeo rajsku gibanicu, - ambroziju, i nebeski bukovac, nektar -

LJUBICA (smije se stidljivo): Oprostite, ja se moram oblačit, - sluškinja me čeka. (Pokloni se, ode nalijevo.)

Prizor 10.

ĐURO, VLATKO.

ĐURO: No! - a gdje su drugi?

VLATKO: U drugom katu! - Benčić ga je za naš stan uredio! - Al sad, dragi Đuro, hvala ti na svem. (Poljubi ga.) Al mi reci -

ĐURO (izvine se): Šta? šta! - tomu očitovanju je i kašnje vremena! - Jesu li svi tu?

VLATKO: Svi - samo gospodična Ružićeva fali - al će skoro doći!

ĐURO (kao gromom ošnut): Šta? - Ružićevu si pozvao - a tko ti je to rekao?

VLATKO: Ta toj plemenitoj duši imam sve zahvalit.

ĐURO (lupne se u čelo): O! (Za sebe:) Sve je propalo.

VLATKO (u čudu): Ali šta je?

ĐURO: Molim te, ne pitaj! - hodi odmah gore - pa se ne pokaži - pošlji slugu ovamo! - jesi li čuo? (Istura ga iz vrata.)

Prizor 11.

ĐURO, zatim SLUGA.

ĐURO: To je strašno! - stara će dizati graju - pokvariti će sve - ne, ne, taj nesretni pjesnik!

SLUGA (uđe): Zapovijedate, milostivi gospodine?

ĐURO (pokazujuć nalijevo): U kojoj je sobi gospodična?

SLUGA: U četvrtoj! (Za sebe:) Šta pita?

ĐURO: Dobro! - goste vodi sve u drugi kat - jesi li čuo? - ovamo ne pusti nikoga - samo staru frajlicu - crvenu, debelu znaš - toj ništa ne odgovori - već ju dovedi ovamo! Sad idi.

SLUGA (ode).

Prizor 12.

ĐURO, zatim LJUBICA RUŽIĆEVA.

ĐURO: Da, tako! - sad pomози i bože i vraže! (Čuje izvana viku.) A, evo je! (Srednja vrata se brzo otvore, Ljubica Ružićeva uleti kao prije obučena, samo još ima šal.)

LJUBICA (ne vidi odmah Đure, dođe do sredine): Gdje je, gdje taj lopov? - ta varalica? - da mu iskopam oči. (Hoće da ide prema lijevim vratima, Đuro stane pred nju, pa se smiješeć pokloni. Ona se prene i pogleda ga ljuto) A! vi ste ta zmija, koja je onoj varalici otrovni svoj zub uzajmila!

ĐURO (pokloni se): Na službu, ja sam ta zmija! mila gospođice!

LJUBICA (vikne): O! - al ću vam račune pomrsiti - o, ja ću vam pokazat - ja ću toj zmiji glavu smrviti - vi - vi lopovi!

ĐURO (hladno): Što, gospođice! - moglo bi vam žao biti.

LJUBICA (podboči ruke, ljuto se smijući): Ja - ja za svoje novce štitit - ja za tu lopovštinu štitit? - ha, ha, ha - o! govorit ću pred svijetom - pred sudom - spravit ću vas u Lepoglavu!

ĐURO (odlučno i silno): Štitit ćete! - velim vam - il ćete, gdje je vaše mjesto - među zločini-ce u Petrinjsku ulicu.

LJUBICA (zapanjena): Ja?

ĐURO: Da, vi! - Čujte me! - Da, ja jesam ona otrovna zmija, koja vas je baš u srce uštinula, ja - sâm. Vi ste meni bezbožnim jezikom poštenje pred onom djevojkom okaljali, koja mi je najmilija na svijetu, jer se nisam hotio podati vašoj gadnoj želji. Osvetio sam vam se ljuto, kao što ste me ljuto uvrijedili; zub za zub, oko za oko. Ja sam poslao kao vabilo svoga prijatelja u kuću, ja sam vam pisao ono lažno pismo, ja sam vas opsjenjivao, ja sam vas uhvatio u onoj mreži, koju ste mu vi raspinjali, al ja - ja sâm. On je čist, on je mislio, da je vaš hinjeni uzlet za lijepe plemenite ideje istinski, da ga štujete kao majka, da ste mu zato priliku pružili, da se sa svojom Ljubicom - ne s vami, oženi. On to misli još i sad - zato vas je i danas pozvao.

Nu vaše sebično srce, vaša požudna krv pomutila vam je pamet, - pa ste mislili, da će taj plahi - mladi pjesnik grijati vašu iskipjelu dušu.

To sam sve učinio ja - ja.

LJUBICA (bijesna): O! đavolski đavole!

ĐURO: Da, đavolski! - al vi drugoga ne zaslužiste. Vam, koja će za pseto pedeset forinti dati, a radi četrdeset cijelu porodicu satrti, vam, koji iz krvnoga znoja ubožadi kujete zla-

to, da ga među lopove, ništarije i uhode rasipate, vam, koji ćete pakosnim smijehom trgnuti srce od srca, jer se je gnjila vaša krv za svim mladim svijetom polakomila - vam, koji ne poznajete čuvstva poštenja, sreće obiteljske, boga - vam, koji ste si sama bogom - - morao sam zarinut otrovni žalac do dna gadnoga srca - da vidite, koliko da je crna, ružna i kužna vaša duša, da žarkim željezom segnem na onu grdnu ranu, koja nam Zagreb otruje -

LJUBICA (tečajem govora Đurina sve ljuća, zgrče ruke, maše glavom, lupa nogom, zaleti se proti Đuri): Gade - gade - zadavit ću te!

ĐURO (drži pred nju smotak pisama).

LJUBICA (prenuv se): Moja ruka! (Hoće da mu istragne pisma.)

ĐURO (digne pisma uvis, složi ruke natrag; pa se pokloni): Ha, ha, ha ha! Da, vaša ruka - i više, cijela historija vašega ludovanja - svi vaši škandali. - Il ćete štitit i ne praviti vike - il će ova pisma u feuilleton ovdašnjih novina.

LJUBICA (trgne se, kano da ju je guja ujela, i spusti glavu).

ĐURO (zapovijedajući): Vi ćete štitit o tom, što se med vami i Vlatkom zbililo - novce ćete po smrti njegova strica natrag dobiti; vi ćete danas u društvu ostati, pa se lijepo i mirno vladati, vi ćete sutra na tri mjeseca u Beč putovat! vi ćete sad odmah ocu moje Milke pisati, da su sve vaše laži klevete proti meni bile? - No - brzo?

LJUBICA (otežuć, konačno lupne nogom): Ne, ne, ne, ne!

ĐURO (hladno): Dobro! - vidit ćemo se dakle pred kaznenim sudom!

LJUBICA (u čudu): Pred sudom?

ĐURO: Da! - Vi ste zajedno s Grahovcem siromaškoj opančarici posudili dvadeset forinti, a ona je na dva mjeseca napisala mjenicu od četrdeset - to jest šesto forinti od sto na godinu - sa Grahovcem, koji je krivu mjenicu Lujinu natkrivio. - Ja ću vas tužiti - a vi ćete biti zatvoreni! A, na šta to?

LJUBICA (osorno): A tko će to dokazati?

ĐURO: Ja, koji sam opančara liječio i vas razgovor sa Grahovcem čuo - i Jelica.

LJUBICA (uništena): O!

ĐURO: Hoćete li dakle?

LJUBICA (boreć se): Ho-ću!

ĐURO (pokazujuć na stol): Sjedite - pa pišite!

LJUBICA (dovlači se k stolu pa sjedne): A šta?

Prizor 13.

ĐURO, LJUBICA RUŽIĆEVA, BENČIĆ, VLATKO, kašnje LJUBICA BENČIĆEVA.

BENČIĆ (izvana vikne): Ljubice! Ljubice! nisi još gotova?

LJUBICA R. (prene se): A!

ĐURO (za sebe): Do vraga! - (Ljubici Ružićevoj.) Pst, piš'te: "Štovani gospodine!"

August Šenoa: Ljubica

LJUBICA R. (ljutita piše).

BENČIĆ (uđe): A! vi tu - - šta radite - a! gospodična Ružićeva! sluga - servus humillimus!⁴⁵

VLATKO (pohiti onamo): O, draga gospodično!

ĐURO (stojeć za Ružičinim stocem tiho Ljubici): Pozdravite lijepo.

LJUBICA R: (sili se): Službenica! - zdravo, gospodine Vlatko! (Za sebe:) Kuga te ubila!

ĐURO: Oprostite, gospodična piše prešno pismo. (Ljubici, gledajuć u pismo.) Pišite: "Sve što sam proti Đuri Radiću govorila"

BENČIĆ (ide s Vlatkom gledat na lijeva vrata): Ljubice, no!

LJUBICA BENČ. (izađe kao nevjesta obučena): A, evo me. (Ljubežno Vlatku.) Je li dobro? a?

VLATKO: O; pravi anđeo! (Benčić milo gleda kćer, pa si tare suze, pođe k njoj, poljubi ju u čelo.)

LJUBICA RUŽ. (Kako mlada Ljubica izađe, trgne se; za sebe): A! to je ona zmija.

ĐURO (Ljubici Ruž., nagnuv se, tiho): To je prava Ljubica. Piš'te: "govorila - jest kleveta i laž od mene -"

LJUBICA RUŽ. (plane): A!

BENČIĆ i VLATKO: Šta je gospodični?

LJUBICA BENČIĆEVA (Vlatku): Tko je to?

VLATKO (tiho): Gospodična Ružićeva!

ĐURO (tiho Ljubici Ruž.): Piš'te, il - (Ona piše, glasno:) A! gospodična se ljuti na škandaloznu stvar. Ima u Zagrebu stara žena, koja mladim ljudem pisma piše - (Ljubica Ruž. se previja.)

BENČIĆ: Hm! toga vruga ima u Zagrebu više.

ĐURO: U njih ljubav očituje! (Šapće Ljubici Ruž.): Potpisat, i adresu. (Ona najvećom mukom učini.) A! ta je pisma čovjek dobio, pa će ih u novinah priopćiti (tiho Ljubici Ruž.), ako se s mladom lijepo ne pozdravite -

BENČIĆ: Pravo joj je!

LJUBICA BENČ.: Ah, to je sramota od žene.

LJUBICA RUŽ. (svršila, baci pero, pruži pismo brzo Đuri, za sebe): Ah - zmije! - to je odviš!

ĐURO (glasno Ljubici Ruž.): A, hvala, svršili ste, gospodično - odmah ću pismo otproviti. (Tiho Ljubici Ruž.): Mladu pozdravit!

LJUBICA RUŽ. (najvećom mukom dignu se i ide prema Ljubici mlađoj).

ĐURO (predstavlja): Gospodična Ružićeva!

VLATKO (tiho svojoj nevjesti): Naša dobročiniteljica.

ĐURO (predstavlja): Gospodična Ljubica Benčićeva. (Tiho staroj Ljubici:) Pozdravite ju!

BENČIĆ: Per amorem dei, hajdmo - vrijeme je! (Međutim je teško došla starija Ljubica do mlađe.)

LJUBICA (starija, za sebe): O! - paklene muke. (Poljubi mlađu u čelo.) Sretni bili! (Jedva se drži do naslonjača, pa padne u naslonjač - od muke.) A!

SVI izim ĐURE: Šta joj je, zaboga?

⁴⁵ **servus humillimus** (lat.) - sluga pokoran (pozdrav)

August Šenoa: Ljubica

ĐURO (ide staroj tobož pipati žilu): Ništa - odmah - gospodična je nervozna - (Tiho Ljubici:) Nikakva škandala! (Glasno:) Tolika radost joj je razigrala živce, idite samo. (Drugima.) Čašu hladne limonade, - pa je sve dobro!

BENČIĆ: Hajdmo u ime božje! (Ide, za njim Ljubica mlađa, ljubezno se privinuvši Vlatku.)

ĐURO (pružecí staroj Ljubici ruku, kad su drugi kod vrata): Izvolite, gospodično! (Ona se us-teže, on ju oštro pogleda, ona se mekanično digne, dade mu ruku i nagnutom glavom jedva š njim ide.)

ĐURO (vodeć ju i odlazeć; drugim): Evo nas! (Prema općinstvu.) No! je l' dobra moja medicina od pune kese, a prazna srca? (Odlaze.)

(Zastor se spusti.)

RJEČNIK

ad hoc (lat.) - za tu zgodu
adieu (franc.) - zbogom
adjunkt (lat.) - pomoćni službenik, vježbenik
advocatus diaboli (lat.) - vražji odvjetnik; osoba koja zastupa nepopularno gledište
Agramerica - njemački dnevni list koji je izlazio u Zagrebu od 1826-1912. pod raznim nazivima: Agramer Zeitung, Agramer Tagblatt i sl.
alem-kam - dragi kamen, dijamant
Allons enfants - allons (franc.) - naprijed djeco, naprijed
altiska - pjevačica koja pjeva alt
ambrozija (grč.) - jelo koje na Olimpu jedu starogrčki bogovi
amice (lat.) - prijatelju
à propos (franc.) - da, zbilja; glede toga, što se toga tiče
à revoir (franc.) - doviđenja
Arkadija - u idiličkoj poeziji zemlja sretnih pastira; uopće: sretna, idilična zemlja
asekuracija (lat.) - osiguranje
Au contraire! (franc.) - Naprotiv!
audaces fortuna juvat (lat.) - smjelima sreća pomaže
auskultacija (lat.) - slušanje, prislušivanje; služba auskultanta (prislušnika)
avec permission (franc.) - s dopuštanjem

bachovanje - razdoblje Bachovog apsolutizma, vremena kada je predsjednik Austrijske vlade bio Aleksandar Bach; diktaturu je uveo austrijski car Franjo Josip I. nakon revolucije 1848.; po Bachu se to razdoblje naziva Bachov apsolutizam

bagaž (franc.) - ološ, bagra
bal paré (franc.) - svečani ples
bene dixisti, amice (lat.) - dobro si rekao, prijatelju
bidžet (franc.) - proračun, budžet (prema franc. izgovoru)
biljet (franc.) - ulaznica, karta
bonjour (franc.) - dobar dan
budželar (lat.) - novčarka, lisnica, kesa
bukovac - vrsta vina

ce sont des bêtes! (franc.) - to su glupani (glupače)
C'est déjà ennuyant! (franc.) - to je već dosadno
c'est drôle! (franc.) - to je smiješno!
c'est joli, n'est-ce pas? (franc.) - lijepo je, zar ne?
c'est terrible (franc.) - to je strašno
c'est trop! (franc.) - to je previše
c'est trop bizarre! (franc.) - to je suviše neobično
cifrarija - nećkanje, sustezanje, prenemaganje
clara pacta, boni amici (lat.) - čisti računi, dobri prijatelji
contenance (franc.) - sadržina; držanje, prisutnost duha
cousin (franc.) - bratić
cum devotione ad acta (lat.) - s pobožnošću među spise

dispenzacija (lat.) - oprost, oslobođenje od neke obveze
divan (tur.) - vrsta sofe bez naslona
Domobran - zagrebački dnevni list, izlazio od 1864-66.
dratovat (njem.) - krpiti lonce

drotar (njem.) - krpač lonaca
Dumas, Alexandre ml. (1812-1895) - francuski romanopisac, autor romana Dama s kamelijama

Edouard? ou est-il? (franc.) - Edvard?
Gdje je on?
egzekucija (lat.) - ovrha, izvršenje osude
egzekvirati (lat.) - ovdje: izvršiti mjenicu, utužiti naplatu
en miniature (franc.) - u malome
En vérité? (franc.) - uistinu?
Eskulap - starogrčki bol liječništva
et caetera (lat.) - i tako dalje

fad (franc.) - dosada, ogavnost, bljavost
fade (franc.) - dosadan
feuilleton (franc.) - podlistak, feljton
fi donc (franc.) - fuj!
filijarka, filjarka - piljarica; prenes. brbljavica
fizikuški (grč.) - liječnički
frajla (njem.) - gospođa
frajlica (njem.) - gospođica

garnizija (franc.) - garnizon
gratulirati (lat.) - čestitati
gratulor, amice, gratulor (lat.) - čestitam, prijatelju, čestitam
grunt (njem.) - zemlja, imanje

haran - zahvalan
herrliches Aroma (njem.) - divan miris
hier (njem.) - ovdje
Hochgeehrter Herr! (njem.) - visokopostovani gospodine!

il y a des difficultés (franc.) - tu ima poteškoća
Impertinent! (franc.) - bezobraznik!
in rebus amatorii (lat.) - u stvarima ljubavnim
incipit (lat.) - počinje
inštitut (lat.) - ustanova, zavod; internat

japica (kajk.) - tatica
jed - otrov
juratuš (lat.) - pravnik; student prava

kabanos (španj.) - cigare kakve se proizvode u kubanskom glavnom gradu Havani
kadrila (franc.) - vrsta plesa, četvorka
kalfa (tur.) - obrtnički pomoćnik, djetić
kloštar (lat.) - samostan
Kock, Charles-Paul de (1794-1871) - franc. romanopisac i dramatičar
koncipist (lat.) - niži činovnik; onaj koji sastavlja koncept, tj. skicu
konkurs (lat.) - ovdje: stečaj
konškolarac (lat.-hrv.) - školski drug
kortešovati (tal.) - agitirati
krinolina (franc.) - široka suknja s obručima, u obliku zvona
kurmaher (njem.) - udvarač
kus - komad

Laura - ljubav i pjesnički ideal talijanskog pjesnika Francesca Petrarke (1304-1374), kojoj je posvetio svoj Kanconijer
legitimirati (lat.) - ovdje: ovjeroviti, ovjeriti
lump (njem.) - odrpanac, propalica, pijanica

ma chère (franc.) - draga moja
ma foi (franc.) - vjere mi
magistrat (lat.) - gradska vlast
maršandmodica (franc.) - modna trgovkinja
merci (franc.) - hvala
milkovanje - milovanje
mon compliment (franc.) - moje poštovanje
Mon dieu! (franc.) - Moj bože!
muškac (tal.) - vrsta mirisnog grožđa i vino koje se od njega pravi

Narodne novine - prvi hrvatski dnevni list koji je izlazio na hrvatskom jeziku; pokrenuo ga je Gaj 1835 pod nazivom

Novine horvatske, slavonske i dalmatinske;
kasnije mijenjao ime; danas službeni list
Republike Hrvatske

nektar (grč.) - piće starogrčkih bogova
na Olimpu

nobl (franc.) - plemenit, otmjen

notar (lat.) - bilježnik

Numero drei (njem.) - broj tri

Numero eins (njem.) - broj jedan

Numero zwei (njem.) - broj dva

nuzljub - suparnik u ljubavi

parole d' honneur (franc.) - časna riječ

per amorem dei (lat.) - za ljubav božju

perkutacija (lat.) - kucanje, lupanje

pjesnica - pesnica, šaka

pleno titulo (lat.) - punim naslovom

podbrisan - podcrtano

podjašprišt (lat.) - podarhiđakon, vice-
arhiđakon

polić - pola litre

potiti se - znojiti se

profunt (tal.) - vojnički kruh

promesa (tal.) - obveznica; lutrijska sreć-
ka

pro primo (lat.) - kao prvo

pro quarto (lat.) - kao četvrto

pro quinto (lat.) - kao peto

pro secundo (lat.) - kao drugo

pro tertio (lat.) - kao treće

protestirati (mjenicu) - službeno utvrditi
da mjenica nije plaćena

punctum (lat.) - točka

puntar (njem.) - buntovnik

Reduta - jedna od u to vrijeme popular-
nih zagrebačkih dvorana za zabavu i
sastajanje

reštauracija (lat.) - ovdje: obnova (zag-
rebačke) županijske skupštine; izborni
čin za županijske dužnosnike po tradici-
onalnom hrvatskom pravu

revera (lat.) - uistinu

salva venia (lat.) - s dopuštenjem

sansculotte (franc.) - revolucionar; pre-
nes: siromašak, goljo

scherzo bevo (tal.) - šalim se, pijem

servus (lat.) - sluga! (pozdrav)

Servus, carissime (lat.) - Sluga, najdraži
(pozdrav)

servus humillimus (lat.) - sluga pokoran
(pozdrav)

sic volo, sic jubeo, sic impero (lat.) - tako
hoću, tako određujem, tako zapovijedam

signora (tal.) - gospođa

stekliš - ovdje: bundžija

subordinacija (lat.) - podređenost

Sue, Eugene (1804-1857) - francuski pro-
zaik i dramatičar, autor u to doba iz-
nimno popularnih melodramatskih ro-
mana (Tajne Pariza)

superbe, manifique (franc.) - divno, veli-
čanstveno

supirati (franc.) - večerati

surka - kratak kaput s ukrasnim vrpca-
ma, dolama

škuljica - rupica

štibra (njem.) - porez

štrafgezec (njem.) - prugasti zakon (?)

tertia ex omnibus (lat.) - treći red (najlo-
šija ocjena) iz svih predmeta

total faché, total (franc.) - sasvim pos-
vađen, sasvim

toujours le même (franc.) - uvijek isto

trablant (franc.) - vrsta starinskog ple-
sa

une mésalliance (franc.) - mezalijansa,
ženidba društveno neravnopravnih par-
tnera (npr. plemića i građanke)

ut figura docet (lat.) - kao što figura (lik)
pokazuje

Venera - starorimska božica ljubavi i lje-
pote (grč. Afrotida)

vistirati se - igrati vist, vrstu kartaške
igre

vizitacija (lat.) - (liječnički) pregled; reg-
rutacija, novačenje

Voila des betes! (franc.) - Evo zvijeri!

vous refuserez? (franc.) - odbili biste?

Vramac - Antun Vramec (1538-1587),
zagrebački kanonik i kroničar

zahlungsbogen (njem.) - platni iskaz

zalozi - igra kod koje svaki igrač "zalaže" neki svoj predmet, a dobiva ga natrag tako što napravi ono što mu naloži

voditelj igre

zanjka - zamka

zgora - odozgor

ženijalno (franc.) - genijalno (prema franc. izgovoru)

žnorica (njem.) - vezica, vrpca